

ΙΟΝΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΤΜΗΜΑ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

**Πρέσα «39» στροφών: Μια μουσική εθνογραφία στο
*Πολύτεχνο Κέρκυρας.***

Καθηγήτρια: Μπαλάντινα Αλεξάνδρα
Φοιτήτρια: Ρότζιου Ελεονώρα-Αναστασία M2013002

Περιεχόμενα

Περίληψη.....	2
Abstract	2
Πρόλογος.....	3
Εισαγωγή: το Τμήμα Μουσικών Σπουδών και η μουσική Κέρκυρα - σχέσεις αμοιβαιότητας και ανταγωνισμού.....	4
Ακολουθώντας εθνογραφική επιτόπια έρευνα πεδίου	5
Το <i>Πολύτεχνο</i> και το Τμήμα Μουσικών Σπουδών: η απαρχή και εξέλιξη μιας σχέσης	7
Το <i>Πολύτεχνο</i> και το Τμήμα Μουσικών Σπουδών: στιγμές από την καθημερινότητα	9
Η μουσική κοινότητα του <i>Πολύτεχνου</i> : το <i>Πολύτεχνο</i> ως τόπος μουσικοτροπίας	14
«Το <i>Πολύτεχνο</i> είναι...Σχολείο»: ένα εκκολαπτήριο νέων επαγγελματιών μουσικών	18
«Το <i>Πολύτεχνο</i> δίνει το βήμα»: η αλληλεπίδραση ανάμεσα στο κοινό και τους μουσικούς	19
Επίλογος	25
Ευχαριστίες	26
Βιβλιογραφία	27

Περίληψη

Σε αυτή την εργασία εξετάζω τη σχέση του *Πολύτεχνου*, ενός πολυχώρου και μπαρ στο νησί της Κέρκυρας, με το Τμήμα Μουσικών Σπουδών του Ιονίου Πανεπιστημίου. Σκοπός της έρευνας είναι να αναδείξω τις διαφορετικές όψεις της αμφίδρομης σχέσης που έχει αναπτυχθεί μεταξύ του *Πολύτεχνου* και των μελών της πανεπιστημιακής κοινότητας, μέσω της πλούσιας καλλιτεχνικής δραστηριότητας που παρατηρείται στον χώρο του *Πολύτεχνου*. Σε αυτή τη δραστηριότητα συμβάλλουν, μεταξύ άλλων, και οι φοιτητές του Τμήματος Μουσικών Σπουδών με τη μουσική τους. Ειδικότερα, θα δώσω έμφαση στον τρόπο λειτουργίας του *Πολύτεχνου* ως χώρου ελεύθερης έκφρασης των φοιτητών που συμμετέχουν στη μουσική επιτέλεση, προσφέροντάς τους τη δυνατότητα να εξελιχθούν τόσο ως μουσικοί όσο και ως αυτόνομοι καλλιτέχνες.

Η παρούσα εργασία βασίζεται σε εθνογραφική έρευνα πεδίου, την οποία διεξήγαγα στο Πολύτεχνο, όπου έγινε συλλογή δεδομένων μέσω της συμμετοχικής παρατήρησης, της καταγραφής σημειώσεων πεδίου, της πραγματοποίησης άτυπων συνομιλιών και συνεντεύξεων με ανθρώπους που παρευρίσκονταν τακτικά στο *Πολύτεχνο*. Με την συγκεκριμένη μουσική εθνογραφία, αναδεικνύω τους τρόπους με τους οποίους το *Πολύτεχνο* προσφέρει στους φοιτητές την ευκαιρία να αναπτύξουν τις μουσικές, καλλιτεχνικές και οργανωτικές δεξιότητες τους και ταυτόχρονα την λειτουργία του ως τόπος μουσικής ωρίμανσης και κοινωνικοποίησης, συμβάλλοντας στην στήριξη μιας ενεργής, εξελισσόμενης φοιτητικής μουσικής κοινότητας.

Λέξεις κλειδιά: Τμήμα Μουσικών Σπουδών, Πολύτεχνο, μουσική εθνογραφία, φοιτητική-μουσική κοινότητα, μουσική, πολυχώροι, καλλιτεχνική δραστηριότητα, Ιόνιο Πανεπιστήμιο, Κέρκυρα.

Abstract

In this paper, I examine the relationship between *Polytechno*, a live event space and bar on the island of Corfu, and the Department of Music Studies at the Ionian University. The research aims to highlight the various aspects of the reciprocal relationship that has developed between *Polytechno* and the university community, facilitated by the venue's rich artistic activities. Students from the Department of Music Studies, among others, contribute to these activities with their music. Specifically, I will focus on how *Polytechno* serves as a space for free expression, allowing students engaged in musical performances to develop both as musicians and as independent artists.

This paper is based on ethnographic fieldwork I conducted at *Polytechno*, where data was collected through participant observation, field notes, informal conversations, and interviews with regular attendees. Through this music ethnography, I elucidate the ways in which *Polytechno* provides students with opportunities to enhance their musical, artistic, and organizational skills. It also functions as a hub for musical cultivation and socialization, supporting a vibrant and evolving student music community.

Key Words: Department of Music Studies, Polytechno, music ethnography, student-music community, music, music venue, artistic activity, Ionian University, Corfu.

Πρόλογος

Η παρούσα εργασία αποτελεί μία μουσική εθνογραφία με αντικείμενο έρευνας τη μουσική-φοιτητική κοινότητα του *Πολύτεχνου*, ενός ενεργού πολυχώρου και μπαρ που φιλοξενεί πολιτιστικά δρώμενα στο κατώφλι του Νέου Φρουρίου Κέρκυρας. Συχνά χαρακτηρίζεται από τους θαμώνες του ως ο «Φάρος των καλλιτεχνών του νησιού» καθώς παρέχει έναν χώρο έκφρασης, προάγοντας την τοπική καλλιτεχνική δημιουργία και την μουσική ανάπτυξη, αφού μέσα από τον ίδιο χώρο, οι φοιτητές των καλλιτεχνικών τμημάτων του Ιονίου Πανεπιστημίου έρχονται σε επαφή με το ευρύτερο κοινό της Κέρκυρας και συμμετέχουν με δημιουργικούς τρόπους στην δική τους μουσικο-φοιτητική κοινότητα.

Ο τίτλος της διπλωματικής μου εργασίας, *Πρέσα «39» στροφών*, αποτελεί μια παρομοίωση του *Πολύτεχνου* με μία πρέσα βινυλίου. Κάνω αυτή την παρομοίωση επειδή κατά την διάρκεια των σπουδών μου, διαπίστωσα πως ο πολυχώρος που εξετάζω έχει φιλοξενήσει γενιές μουσικών - φοιτητών, οι οποίοι στα πρώτα χρόνια των σπουδών τους μπορούν να παρομοιαστούν με το "ακατέργαστο" υλικό του βινυλίου και με την πάροδο του χρόνου, και την αλληλεπίδραση, φεύγοντας, βγαίνουν σαν ολοκληρωμένοι δίσκοι, ο καθένας χαραγμένος ξεχωριστά όπως ένα βινύλιο.

«39» στροφών γιατί το *Πολύτεχνο* είναι στην οδό Σχολεμβούργου 39 και υπάρχει το 39 label , «L39», το όνομα εμπνευσμένο από το νούμερο της οδού, η δισκογραφική εταιρία που διαχειρίζεται ο ένας από τους ιδιοκτήτες, ο Νίκος Μασαράς, η οποία έχει συνεργαστεί και με αρκετούς φοιτητές του Τμήματος Μουσικών Σπουδών.

Τι ακολουθεί

Η τρέχουσα εργασία αποσκοπεί στην καταγραφή και ανάδειξη των ρόλων και των ξεχωριστών χαρακτηριστικών του *Πολύτεχνου*, της συνεισφοράς του στα μέλη του Μουσικού Τμήματος, καθώς και της σημασίας του για την φοιτητική-μουσική κοινότητα, της οποίας έχω αποτελέσει μέλος κατά τη διάρκεια των ακαδημαϊκών μου σπουδών.

Στην αρχή της έρευνας, θα διερευνηθούν οι ευρείες συνδέσεις του *Πολύτεχνου* με το Τμήμα Μουσικών Σπουδών του Ιονίου Πανεπιστημίου. Ειδικότερα, θα αναλύσω τις συνεισφορές του *Πολύτεχνου* ως καλλιτεχνικού χώρου στην πανεπιστημιακή κοινότητα, με ιδιαίτερη έμφαση στα μέλη του Τμήματος Μουσικών Σπουδών. Επιπλέον, θα εξεταστεί ο ρόλος του *Πολύτεχνου* ως πυρήνας πολιτιστικών δραστηριοτήτων σε ένα νησί του οποίου οι κάτοικοι έχουν βαθιά ριζωμένη την αίσθηση της μουσικής παράδοσης λόγω των Φιλαρμονικών Εταιριών.

Επιπρόσθετα, θα συζητήσω πως αυτή η έντονη αίσθηση της παράδοσης του τόπου επηρεάζει τους φοιτητές, κατ' επέκταση, τη μουσική κοινότητα του *Πολύτεχνου*. Θα εξετάσω επίσης το κατά πόσο επιτυγχάνεται μια αρμονική συμβίωση μεταξύ της μουσικής κοινότητας του *Πολύτεχνου* και των τοπικών κοινοτήτων, ανεξάρτητα από το αν πρόκειται για τα τοπικά εμπορικά καταστήματα, τις δημοτικές αρχές, ή τους απλούς κατοίκους.

Στην εισαγωγή, θα σκιαγραφήσω την ζωντανή μουσική δραστηριότητα του κέντρου της Κέρκυρας, και θα αναφερθώ στις υλικοτεχνικές υποδομές του Τμήματος Μουσικών Σπουδών για να εξηγήσω πώς αυτές χρησιμοποιούνται για να καλυφθούν οι ανάγκες του. Στην συνέχεια θα συζητήσω διεξοδικά τις ιδιαιτερότητες της εθνογραφικής επιτόπιας έρευνας που ακολούθησα και θα εξηγήσω πως υλοποίησα εγώ την εθνογραφία στο πεδίο και με ποιο τρόπο διευκόλυνε η συγκεκριμένη ερευνητική προσέγγιση να διατυπώσω και να εμβαθύνω στα ερευνητικά μου ερωτήματα και εντέλει να κατανοήσω το πεδίο μου και να γράψω την παρούσα εθνογραφία.

Η επόμενη ενότητα της εργασίας είναι αφιερωμένη στο *Πολύτεχνο*. Ως μέλος της μουσικής κοινότητας του *Πολύτεχνου* και θαμώνας καθ' όλη την διάρκεια των σπουδών μου, χρησιμοποιώ συχνά την προσωπική βιωματική μου εμπειρία για να περιγράψω την τοποθεσία του στην Κέρκυρα, την λειτουργικότητα των χώρων του, τον χώρο ως τόπο μουσικών εκδηλώσεων και για περιγράψω τα χαρακτηριστικά της μουσικής κοινότητας που το περικλείει και στηρίζει.

Επιπλέον, θα εξετάσω το ιστορικό πλαίσιο του *Πολύτεχνου*, αναφερόμενη στον τρόπο ίδρυσής του και τη συνεργασία του με το Τμήμα Μουσικών Σπουδών. Θα δώσω έμφαση στην αλληλεπίδραση αυτού του χώρου με τους φοιτητές της τζαζ, της ηλεκτροακουστικής μουσικής και του ελεύθερου αυτοσχεδιασμού, αναλύοντας πώς τον αξιοποιούν για να καλύψουν τόσο ακαδημαϊκές ανάγκες, όπως διπλωματικές συναυλίες, όσο και προσωπικά ενδιαφέροντα μέσω φοιτητικών προτζεκτ.

Στην ίδια ενότητα, αναφέρομαι εν συντομία για την σχέση της Κερκυραϊκής κοινωνίας με το παραπάνω σύνολο ανθρώπων και πως αυτό διαμορφώνει ως ένα βαθμό τις μουσικές συνήθειες στο κέντρο του νησιού. Τέλος ακολουθεί ο επίλογος με τα συμπεράσματα που περιλαμβάνει την σύνοψη των όσων συζητήθηκαν.

Εισαγωγή: το Τμήμα Μουσικών Σπουδών και η μουσική Κέρκυρα - σχέσεις αμοιβαιότητας και ανταγωνισμού

Η Κέρκυρα είναι ένα νησί με πλούσια μουσική ιστορία και δραστηριότητα. Μουσικές αντηχούν σε κάθε γωνία της πόλης και, συγκεκριμένα, καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν οι φιλαρμονικές μπάντες που υπάρχουν στο νησί και συνοδεύουν «παραδοσιακά» εθνικές και θρησκευτικές εορτές, οι, περιφερόμενοι κανταδόροι που τραγουδούν τους θερινούς μήνες, φέρνοντας στην επιφάνεια εικόνες μιας άλλης εποχής περιφερόμενοι στα στενά της, τα διάφορα μαγαζιά που ανά διαστήματα μπορεί να φιλοξενούν ζωντανή μουσική διαφόρων ειδών όπως ροκ, ρεμπέτικα μέχρι και λαϊκά, και βεβαίως, οι μουσικοί του δρόμου που γεμίζουν τα κεντρικά σημεία της και το ηχοτοπίο της πόλης με την πολυποικίλη την μουσική τους. Ανάμεσα σε αυτούς βρίσκονται και οι φοιτητές του Τμήματος Μουσικών Σπουδών του Ιονίου Πανεπιστημίου¹ που έχουν ενσωματωθεί πετυχημένα σε αυτά τα μουσικά δρώμενα και στις μουσικές δραστηριότητες του νησιού. Αυτήν την στιγμή που πληκτρολογώ κάθοντας στο δωμάτιό μου, ακούγεται μουσική από τον δρόμο. Ζώντας στο νησί τόσα χρόνια, έχω μάθει πια το ηχοτοπίο του. Υπολογίζω ότι μια μπάντα από φοιτητές έχουν στηθεί μπροστά από την Αουντσιάτα αφού μπορώ και τους ακούω με τις μπαλκονόπορτες κλειστές. Παίζουν φανκ.

Σχετικά με το Τμήμα Μουσικών Σπουδών του Ιονίου Πανεπιστημίου, η λειτουργία του αριθμεί περισσότερα από τριάντα χρόνια στο νησί των Φαιάκων, και έχει καταφέρει πλέον να συνυπάρχει με την τοπική κοινωνία, αν και η σχέση αυτών των δύο, δεν ξεκίνησε πολύ ομαλά.

Κατά την διάρκεια συνέντευξης με έναν από τους καθηγητές του τμήματος, ήδη από τα πρώτα βήματα του τμήματος κυριαρχούσε ένα είδους άτυπου ανταγωνισμού και χρειάστηκε να υπάρξουν διαπραγματεύσεις προκειμένου να δημιουργηθεί μία ισορροπία. Όπως αναφέρει χαρακτηριστικά: «Καλά εγώ που ήμουν έγχορδος, οι πνευστοί τρώγανε περισσότερο μπουλινγκ (bullying)». Αυτό γινόταν στην αρχή λόγω των Φιλαρμονικών που

¹ Άλλες λέξεις που χρησιμοποιώ όταν αναφέρομαι στο "Τμήμα Μουσικών Σπουδών του Ιονίου Πανεπιστημίου" είναι οι: το Μουσικό, το τμήμα, η σχολή, το Πανεπιστήμιο.

έχουν ως κύρια καλλιτεχνικά αντικείμενα τα πνευστά και τα κρουστά όργανα. Θέλοντας να μάθω περισσότερα τον ρώτησα εάν φοβόντουσαν οι Κερκυραίοι αρχιμουσικοί, ότι με τον ερχομό “ξένων” καθηγητών μουσικής του Πανεπιστημίου, θα χάσουν το μονοπώλιο και το στάτους που είχαν μέχρι τότε, όπου διστακτικά μου έγνεψε καταφατικά. Αναγνωρίζω τώρα που έχω περάσει στην συγγραφή, ότι ερώτησή μου ήταν αρκετά άμεση και άγγιζε ευαίσθητα θέματα, και τώρα καταλαβαίνω τον δισταγμό στην απάντηση του.

Αυτός ο άτυπος ανταγωνισμός συνέβαινε στην αρχή της λειτουργίας του τμήματος, που ιδρύθηκε το 1992, και θα ήταν πολύ ενδιαφέρον να ερευνηθεί κανείς πως χτίστηκε η εμπιστοσύνη μεταξύ του τμήματος και των ντόπιων μουσικών αφού πάνω από τριάντα χρόνια μετά, διαπιστώνουμε την συνεργασία αυτών των δύο, όπως φαίνεται σε διάφορα δημοσιεύματα που έχουν κυκλοφορήσει ανά καιρούς. Επιπλέον πολλοί/ες φοιτητές/ριες της σχολής στην διάρκεια των σπουδών τους εντάσσονται σε μπάντες Φιλαρμονικών. Προσωπικά, ξεκίνησα κάποια στιγμή να μαθαίνω ευφώνιο στην “Παλαιά” Φιλαρμονική χωρίς να νιώσω κάποια διάκριση που δεν φέρω κερκυραϊκή καταγωγή ή που είμαι φοιτήτρια στο Τμήμα Μουσικών Σπουδών. Άλλοι στα πλαίσια της πρακτικής τους κάνουν μαθήματα σε μικρά παιδιά στις Φιλαρμονικές για να τους διδάξουν θεωρία ή πιάνο.

Στο Παλαιό Φρούριο, όπου στεγάζεται το Τμήμα Μουσικών Σπουδών (από εδώ και πέρα θα αναφέρεται ως Μουσικό), λειτουργούν τρεις κατευθύνσεις, η κατεύθυνση της Σύνθεσης, της Εκτέλεσης και των Μουσικών Επιστημών όπου μπορεί να επιλέξει να παρακολουθήσει ο κάθε φοιτητής και η κάθε φοιτήτρια ανάλογα με το ενδιαφέρον του/της. Πέρα από τους συμβατικούς τρόπους εξέτασης (πχ. γραπτή εξέταση ή εργασία μαθήματος) και ανάλογα με την κατεύθυνση, οι φοιτητές/ριες στο τμήμα εξετάζονται κάνοντας συναυλίες, διδάσκοντας σε παιδιά σε τάξεις ορισμένων σχολείων, τραγουδώντας σε τετράφωνα κουαρτέτα, συνθέτοντας έργα κ.α.

Πέρα από τους χώρους της σχολής, το Πανεπιστήμιο χρησιμοποιεί άλλους δύο χώρους για τις παραπάνω ανάγκες του, την αίθουσα εκδηλώσεων της Ιονίου Ακαδημίας και τον ναό του Αγίου Γεωργίου, όπου χρησιμοποιούνται πιο επίσημα για τις διπλωματικές συναυλίες κλασικών οργάνων, ρεσιτάλ, στα πλαίσια σεμιναρίων ή φεστιβάλ και συναυλίες μεγαλύτερων συνόλων όπως της χορωδίας ή της ορχήστρας της σχολής. Συγχρόνως τις ανάγκες του Μουσικού έρχεται να καλύψει και το *Πολύτεχνο*, που παρέχει την αίθουσα εκδηλώσεων του για συναυλίες τζαζ, ηλεκτροακουστικής και αυτοσχεδιαζόμενης μουσικής, στο οποίο θα αναφερθώ εκτενέστερα παρακάτω.

Ακολουθώντας εθνογραφική επιτόπια έρευνα πεδίου

Η παρούσα εργασία βασίστηκε σε εθνογραφική έρευνα πεδίου, κατά την οποία πραγματοποίησα συμμετοχική παρατήρηση και ακρόαση, κρατούσα εθνογραφικές σημειώσεις, διενεργούσα συνεντεύξεις και συμμετείχα σε άτυπες συνομιλίες με διάφορα άτομα που βρίσκονταν στο *Πολύτεχνο* κατά τις επισκέψεις μου, όπως φοιτητές, καθηγητές, θαμώνες, εργαζόμενοι, ιδιοκτήτες και ορισμένοι συνεργάτες τους.

Οι εθνομουσικολόγοι χρησιμοποιούν την εθνογραφική επιτόπια έρευνα για να απαντήσουν στο πως και το γιατί η μουσική πράξη της υπό μελέτης μουσικής κοινότητας διαμορφώνεται από τους μουσικούς και τους ακροατές της και ταυτόχρονα επιδιώκουν να κατανοήσουν τα μουσικά νοήματα που δημιουργούνται μέσα από τις μουσικές πρακτικές και εμπειρίες αυτής της κοινότητας (Μπαλάντινα 2024). Η έρευνα πεδίου και το απαύγασμα αυτής, δηλαδή το γραπτό κείμενο, μέσω της οποίας μεταφράζονται και ερμηνεύονται οι μουσικές πρακτικές μιας κοινότητας ή ομάδας, τα μουσικά νοήματα που παράγονται και το

τι σημασία δίνουν σε αυτά τα ίδια τα μέλη της κοινότητας, ονομάζεται μουσική εθνογραφία (Μπαλάντινα 2024).

Ακολουθώντας τα βήματα της μουσικής εθνογραφίας, έκανα συστηματική συμμετοχική παρατήρηση και ακρόαση με σκοπό την αλληλεπίδραση με τους θαμώνες και μουσικούς του *Πολύτεχνου*, την ενεργή παρατήρηση της καθημερινότητάς τους, για να μπορέσω να καταλάβω καλύτερα με ποιον τρόπο λειτουργεί σαν χώρος και την σημασία που έχει για τους ανθρώπους που πηγαίνουν. Παράλληλα μέσω της συμμετοχικής παρατήρησης και ακρόασης που αποτελεί τον κύριο τρόπο συλλογής δεδομένων, κρατούσα εθνογραφικές σημειώσεις πεδίου όπου κατέγραφα αυτά που παρατηρούσα, τους διαλόγους που άκουγα, τις αντιδράσεις συνομιλητών και μουσικών επί σκηνής, φράσεις που μου τραβούσαν το ενδιαφέρον, σκέψεις και γεγονότα. Σημείωνα ακόμα λεγόμενα από άτυπες συνομιλίες οι οποίες συνέβαιναν αυθόρμητα κατά την διάρκεια της έρευνας και στις οποίες άλλες φορές συμμετείχα και άλλες φορές απλά άκουγα.

Κατά τη διάρκεια της έρευνας μου, όπως ανέφερα και πιο πάνω, εκτός από συμμετοχική παρατήρηση, ένας όρος που είναι γνωστός στην Ελληνική ακαδημαϊκή κοινότητα από τις κοινωνικές επιστήμες (Μαδιανού 1999), χρησιμοποίησα και την συμμετοχική ακρόαση. Η χρήση της ενεργής ακρόασης για την συλλογή δεδομένων είναι αυτό που ορίζει ο Forsey (2010) ως συμμετοχική ακρόαση (participant listening) και εστιασμένη ακρόαση (engaged listening) και υποστηρίζει ότι αποτελούν ισάξια έγκυρους και σημαντικούς τρόπους απόκτησης εθνογραφικής γνώσης. Παρατηρεί ότι στην Δυτική σκέψη έχει δοθεί μεγαλύτερη έμφαση στην χρήση της όρασης αφήνοντας τις υπόλοιπες αισθήσεις στο παρασκήνιο. Προτείνει ότι η ακρόαση για τους εθνογράφους είναι εξίσου σημαντική με την παρατήρηση, και ότι η εθνογραφία είναι περισσότερο ακουστική παρά οπτική. Αναφέρεται στους ανθρωπολόγους Cohen and Rapport (1995) οι οποίοι υποστηρίζουν ότι κατά κύριο λόγο αυτό που κάνουν οι εθνογράφοι είναι να ακούνε και ότι κυρίως μέσω της ακρόασης των ανθρώπων έχουμε πρόσβαση στην ανθρώπινη συνείδηση. Κατά την γνώμη του Forsey ένα αρκετά σημαντικό μέρος της εθνογραφικής γραφής βασίζεται περισσότερο σε αυτό που ακούστηκε στο πεδίο παρά σε αυτό που εθεάθη.

Στο *Πολύτεχνο*, όπου πηγαίνω χρόνια, έχω την ταυτότητα της θαμώνα και της φοιτήτριας-ερευνήτριας του «Μουσικού» που πλέον κάνω την έρευνά μου για την διπλωματική μου, το οποίο από την μία μεριά λειτούργησε σαν ένα κλειδί που ανοίγει όλες τις πόρτες, με την έννοια ότι σε ένα κλίμα συντροφικό που όλοι για τον ίδιο σκοπό είμαστε εκεί, δεν αρνήθηκε κάποιος από τους φοιτητές να μου μιλήσει. Από την άλλη μεριά κατά την έρευνά μου, παρόλο που είχα όλα τα εθνογραφικά εργαλεία, συμπεριλαμβανομένου την αναστοχαστικότητα, δεν κατάφερα να πάρω την απαραίτητη απόσταση από την ιδιότητα της φοιτήτριας και του μέλους της κοινότητας του *Πολύτεχνου*, το οποίο συνειδητοποίησα κατά την συγγραφή της έρευνας, στην ανάλυση των δεδομένων. Οφείλω να αναγνωρίζω και να αποδεχτώ ότι η αποστασιοποίηση ήταν μια πρόκληση κατά την έρευνά μου, την οποία άλλες φορές την κατακτούσα κι άλλες όχι, και ότι η δική μου υποκειμενικότητα δεν είναι απλώς αναπόφευκτη, αλλά αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της εθνογραφικής διαδικασίας, επηρεάζοντας τον τρόπο που παρατήρησα, κατανόησα και ερμήνευσα τα εθνογραφικά δεδομένα.

Ασφαλώς, δεν απέκρυψα ποτέ τον λόγο για τον οποίο ήμουν εκεί και σε κάθε συνομιλία ανέφερα το θέμα και τον σκοπό της εργασίας μου. Μία συνομιλήτρια μου είπε ότι εκτίμησε ιδιαίτερα την προσέγγισή μου, ότι δηλαδή της είπα από την αρχή για ποιο λόγο την πλησίασα και δεν την άφησα να μιλάει χωρίς να ξέρει το πλαίσιο της συνομιλίας μας. Θεώρησε ότι έτσι δεν την εκμεταλλεύτηκα και με ευχαρίστησε. Η Glesne (2018: 249) τονίζει ότι οι πιθανοί συμμετέχοντες πρέπει να ενημερώνονται για τους σκοπούς της έρευνας και ότι η συμμετοχή τους θα πρέπει να είναι οικειοθελής.

Προσπαθώντας να ακολουθήσω τα βήματα μιας ηθικής και δεοντολογικής έρευνας, σε κάθε συνομιλία ρωτούσα πάντα τους συνομιλητές μου αν θέλουν να μου

απαντήσουν και φυσικά τους διαβεβαίωνα ότι θα παραμείνουν ανώνυμοι αν το επιθυμούν οι ίδιοι. Ταυτόχρονα έπαιρνα πάντα άδεια για ηχογράφηση και ενημέρωνα ότι μόνο εγώ θα επεξεργαστώ την ηχογράφηση κατά την απομαγνητοφώνηση και πως μετά την ολοκλήρωση της συγγραφής της διπλωματικής θα διαγραφόταν κάθε αρχείο από το κινητό μου, το μέσο, δηλαδή, που χρησιμοποιούσα και για τις σημειώσεις πεδίου.

Αναφορικά με τις σημειώσεις πεδίου, επειδή το *Πολύτεχνο* είναι και μπαρ, οι ώρες λειτουργίας του είναι βραδινές, δεν ένιωθα άνετα να πηγαίνω εκεί και να σημειώνω σε ένα τετράδιο μπροστά σε όλους. Πίστευα ότι η εικόνα ενός ανθρώπου που κάθεται έξω και ασχολείται ανά διαστήματα με το κινητό του, είναι πλέον συνηθισμένη. Επιπλέον στην πράξη, διαπίστωσα ότι το κινητό ήταν απολύτως πρακτικό σαν πολυεργαλείο γιατί οι σημειώσεις ήταν ήδη ψηφιοποιημένες, δεν χρειαζόταν δηλαδή να τις μεταγράψω από το χαρτί στον υπολογιστή. Ταυτόχρονας, με αυτό έβγαζα φωτογραφίες² που με βοήθησαν να αποτυπώσω τους χώρους με λεπτομέρεια και όπως προανέφερα με αυτό ηχογραφούσα.

Απέφευγα να καθοδήγησω την συνομιλία κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων κάνοντας ερωτήσεις μη κατευθυντικές ερωτήσεις με ουδέτερο τόνο και ανάλογα με τις απαντήσεις ρωτούσα για περαιτέρω παραδείγματα η λεπτομέρειες. Συνεχώς είχα στο νου μου να προσέχω να μην πιέσω κάποιον/α να απαντήσει σε κάποια ερώτηση ή να μην βάλω σε δύσκολη θέση κανένα και προσπάθησα να δημιουργήσω σχέσεις εμπιστοσύνης ώστε ο/η συνομιλητής/τρια να μπορεί να ανοιχτεί και να μοιραστεί ακόμη και μικρά καθημερινά πράγματα.

Οι Daynes και Williams (2018: 18-19) αναφέρουν ότι η εντατική μέθοδος της εθνογραφίας προσφέρει υψηλό δείκτη εγκυρότητας και αξιοπιστίας αφού, οι εθνογράφοι που συμμετέχουν στην καθημερινότητα των ανθρώπων στο πεδίο αποκτούν βαθιά κατανόηση των συμπεριφορών τους και μπορούν να διακρίνουν τυχόν ανακρίβειες στα λεγόμενα των συνομιλητών. Ένας τρόπος που διασταύρωνα τις πληροφορίες που συνέλεγα, ήταν η συχνότητα που επαναλαμβανόταν μια πληροφορία στις διάφορες συνομιλίες που έκανα. Η Παπαχριστοφόρου (2022: 93) τονίζει ότι ο ερευνητής που κάνει επιτόπια έρευνα χρειάζεται ένα μεγάλο κύκλο συνομιλητών στο πεδίο για να μπορεί να διασταυρώνει τις πληροφορίες που συλλέγει με πολλούς τρόπους και να βλέπει αν κάπου παρεκκλίνουν ή συγκλίνουν για να αποφευχθούν περιπτώσεις μυθοπλασίας.

Για την εγκυρότητα και την αξιοπιστία της εθνογραφικής έρευνας έχει μιλήσει ο Madden (2017: 25-26) και αναφέρει τέσσερα χαρακτηριστικά πάνω στα οποία πρέπει να βασίζεται η έρευνα ώστε να μην τίθενται θέματα αναξιπιστίας, βήματα τα οποία προσπάθησα να ακολουθήσω και εγώ στην διάρκεια της εθνογραφίας μου. Πρώτον θα πρέπει να ακολουθεί αναλυτικό σχεδιασμό κατάλληλων μεθοδολογιών, δεύτερον να γίνεται οργανωμένη και αναστοχαστική συλλογή δεδομένων, τρίτων να ακολουθείται μεθοδική μελέτη των δεδομένων και τέταρτον να γίνει αναστοχαστική απεικόνιση των δεδομένων με την μορφή μιας εθνογραφικής αφήγησης.

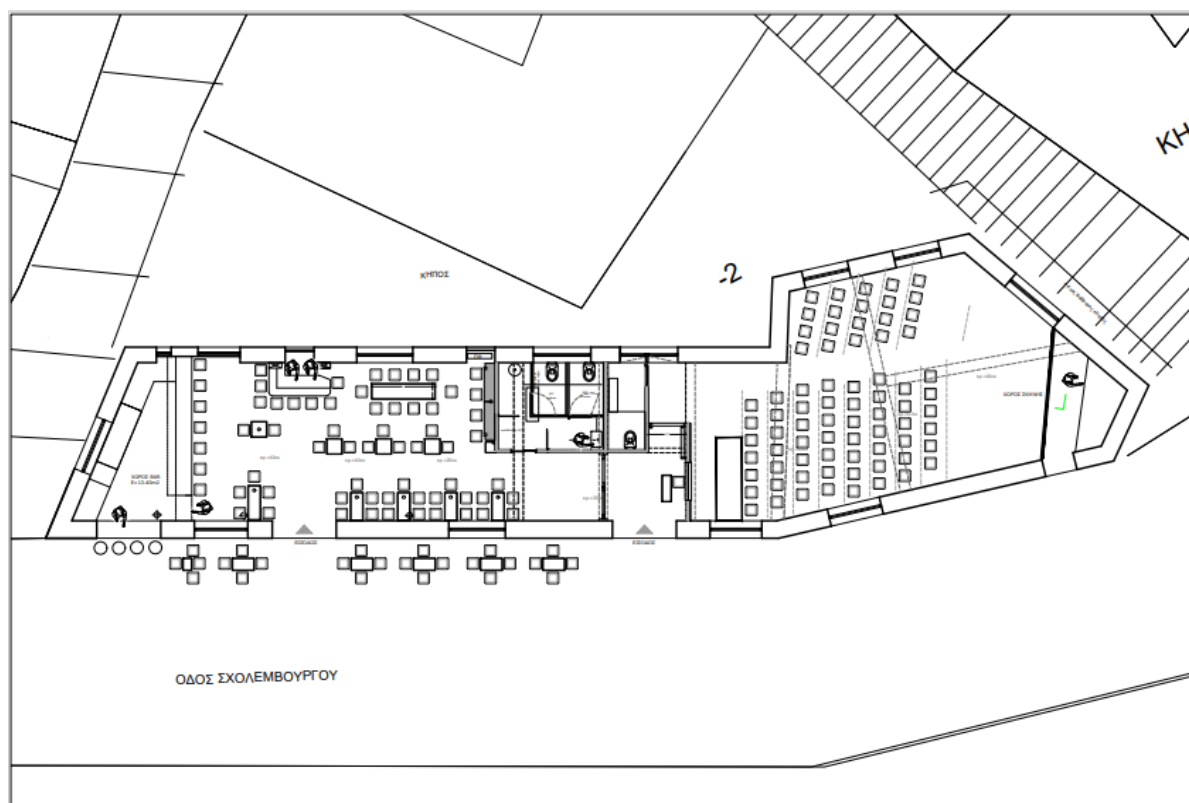
Το *Πολύτεχνο* και το Τμήμα Μουσικών Σπουδών: η απαρχή και εξέλιξη μιας σχέσης

² Σύνδεσμος με φωτογραφικό υλικό:

https://drive.google.com/drive/folders/1_LVXn0CZ6xrmX43aHs8xAcnGQyb4i6Gn?usp=sharing

Το Πολύτεχνο λειτουργεί στην Κέρκυρα από το 2011 και έχει φιλοξενήσει πολυάριθμες συναυλίες τζαζ, ελεύθερου αυτοσχεδιασμού, ηλεκτροακουστικής ακόμη και κλασικής μουσικής, αφού όπως μου είπε σε μια συζήτηση ο κύριος Ιωάννης Τουλής, καθηγητής βιολοντσέλου στην σχολή μας, δεν τους αρέσει η αυστηρότητα που αποπνέει η αρχιτεκτονική και το ύφος της Ιονίου Ακαδημίας και συχνά προτιμάνε την αίθουσα εκδηλώσεων στο Πολύτεχνο όπου το ιντάστριαλ ύφος του μαγαζιού, τους παραπέμπει σε κάτι πιο μοντέρνο και σε συνδυασμό με την παλιά μουσική «φεύγει η μούχλα», όπως ανέφερε χαρακτηριστικά ο ίδιος. Επιπλέον, το Πολύτεχνο είναι ένας χώρος όπου όχι μόνο γίνονται συναυλίες, αλλά και προβολές ταινιών, θέατρα, ομιλίες, παρουσιάσεις βιβλίων, stand up comedy, vintage bazaar κ.α.

Υπάρχει μια ιδιαίτερη διαρρύθμιση του χώρου στο μαγαζί καθώς το μπαρ και η αίθουσα εκδηλώσεων αν και συστεγάζονται, είναι ξεχωριστά. Και ενώ ο χώρος του μπαρ μένει ίδιος (εκτός αν αποφασίσουν να αλλάξουν την διακόσμηση) η αίθουσα εκδηλώσεων είναι πιο απομονωμένη και το εσωτερικό της αλλάζει διαρρύθμιση μέσα στη βδομάδα, ανάλογα με το κάθε event που φιλοξενείται στο Πολύτεχνο χωρίς να επηρεάζει την υπόλοιπη λειτουργία του μαγαζιού. Στην εικόνα 2, δηλαδή στην κάτοψη του Πολύτεχνου, σχέδιο που μου παραχώρησε ο αρχιτέκτονας και φίλος των ιδιοκτητών του Πολύτεχνου Νίκος Μπίσκος, διακρίνεται ο χωροταξικός διαχωρισμός του εσωτερικού του μαγαζιού όπου διαιρείται ο χώρος του μπαρ και των τραπεζιών που σερβίρεται ποτό και βρίσκεται στην αριστερή μεριά της εικόνας, με την αίθουσα εκδηλώσεων όπου εντοπίζεται τέρμα δεξιά. Μεταξύ των δύο χώρων, φαίνεται ένας μικρός μεσολαβητικός χώρος, τον οποίο διασχίζουμε για να εισέλθουμε την αίθουσα των εκδηλώσεων, και απομονώνει σε μεγάλο βαθμό την ένταση της μουσικής και στους δυο χώρους.

Εικόνα 1. Κάτοψη Πολύτεχνου, σχέδιο Νίκου Μπίσκου.

Οι φοιτητές στην σχολή μπορούν και διαλέγουν σε ποιο χώρο θέλουν να παίξουν, και όπως μου έχουν πει αρκετές φορές, αισθάνονται ευγνώμονες που οι ιδιοκτήτες του *Πολύτεχνου*, ο Μάνθος και ο Νίκος(ή αλλιώς Μασαράς, τον αποκαλούμε μεταξύ μας με το επίθετό του) παραχωρούν την αίθουσα κάθε φορά που την χρειάζονται και τους δίνουν το ελεύθερο να παίξουν την μουσική που θέλουν. Μία συμφοιτήτρια μου είπε για την πρώτη φορά που πήγε να κλείσει λάιβ στο *Πολύτεχνο* και ο Μασαράς της είπε «Παίξε ότι θες. Ακόμα και λαμαρίνες μπορείς να φέρεις να τις χτυπάς» και θυμήθηκε πόσο ωραία την έκανε να νιώσει αυτή η ελευθερία που της έδωσε να εκφραστεί όπως εκείνη θέλει ή/και να δοκιμάσει καινούρια πράγματα.

Εγώ μέσα από αυτά τα λόγια διέκρινα την εμπιστοσύνη που έχει χτιστεί ανάμεσα στους φοιτητές και στους ιδιοκτήτες του *Πολύτεχνου* που και οι ίδιοι στο παρελθόν είχαν νιώσει την ανάγκη να εκφραστούν με τον δικό τους τρόπο και αντιλήφθηκαν ότι στην Κέρκυρα δεν υπήρχε ένας χώρος που να υποστηρίζει το κάτι διαφορετικό ή κάτι πιο «εξπεριμένταλ», όπως μου έχει πει ένας από τους στενούς συνεργάτες του *Πολύτεχνου*. Όταν υπάρχει ένα καλλιτεχνικό τμήμα σε έναν τόπο, και αυτό το τμήμα παράγει καλλιτεχνικό έργο, τότε δημιουργείται η ανάγκη έκφρασης αυτού του έργου άρα και η ανάγκη ενός μέσου, δηλαδή ενός χώρου που να επιτρέπει, να στηρίζει και να προάγει αυτή την διαδικασία. Και φυσικά χρειάζονται τα κατάλληλα άτομα που να συνειδητοποιούν αυτή την ανάγκη, να την συμερίζονται και να την υποστηρίζουν.

Κάνοντας συμμετοχική παρατήρηση στο *Πολύτεχνο* έκανα αυτό που έκαναν και οι υπόλοιποι σε έναν χώρο διασκέδασης, καταναλώνουμε αλκοόλ, και σε μια βραδιά καλής διάθεσης, έχοντας πιει κάποια ποτά και έχοντας χαλαρώσει, έπιασα συζήτηση με τον Μασαρά και τον ρώτησα να μου εξηγήσει το πως ξεκίνησε η ιδέα για το *Πολύτεχνο* και μου είπε τα εξής:

Γνωριστήκαμε με τον Μάνθο στην Αθήνα και είχαμε έρθει στην Κέρκυρα και πειραματιζόμασταν από δω και από κει, και διοργανώναμε διάφορα μουσικά πράγματα...και το βράδυ πριν γυρίσω πίσω στην Αθήνα καθόμασταν με τον Μάνθο στον Ζήσιμο [παλιό γνωστό καφενείο] και συζητούσαμε αν θα ανοίξουμε έναν τέτοιο δικό μας χώρο... σκεφτόμασταν να το κάνουμε....να μην το κάνουμε....και εκείνη την στιγμή δώσαμε τα χέρια και αποφασίσαμε να το ρισκάρουμε. Δεν είχαμε λεφτά, δεν είχαμε χώρο, τίποτα... Αλλά αποφάσισα να μείνω.

Με αυτό τον σκοπό ξεκίνησε λοιπόν το *Πολύτεχνο*, που είναι ένα από τα λίγα μαγαζιά της Κέρκυρας που προσφέρει ζωντανή μουσική χωρίς ο μοναδικός σκοπός να είναι η διασκέδαση του κοινού, που φυσικά συμβαίνει, αλλά υπάρχει και ένας εκπαιδευτικός χαρακτήρας έτσι όπως έχει προκύψει από την μακρόχρονη συνεργασία με το Πανεπιστήμιο.

Το *Πολύτεχνο* και το Τμήμα Μουσικών Σπουδών: στιγμές από την καθημερινότητα

Έχει ήδη βραδιάσει και διασχίζω την Σχολεμβούργου. Στα αριστερά μου κατά μήκος, το τείχος του Νέου Φρουρίου παρέα με τα παρκαρισμένα αμάξια των κατοίκων και δεξιά μια ανοιχτωσιά που φαίνεται η πίσω όψη των κτιρίων της παλιάς πόλης. Ανοιχτόχρωμες πολυκατοικίες με κεραμιδένιες σκεπές, σε διαφορετικά ύψη, φωτισμένες η κάθε μία και σε άλλο σημείο από τα φώτα του πεζόδρομου. Ευτυχώς είναι άνοιξη και δεν έχουν πιάσει οι ζέστες γιατί στην αρχή του δρόμου υπάρχουν οι κάδοι απορριμμάτων της γειτονιάς που

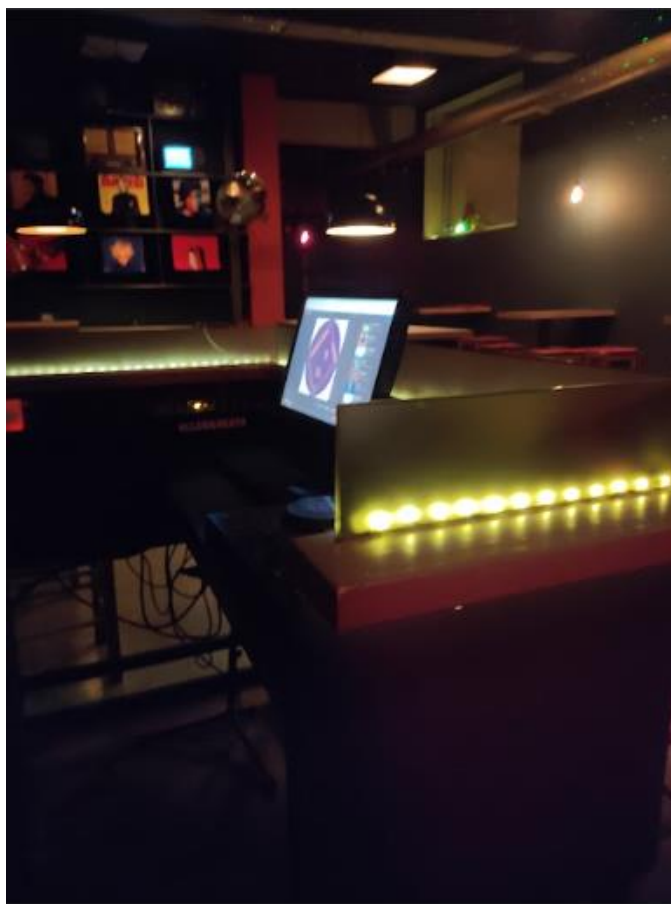
μετατρέπονται σε βουνά κακοσμίας τους ζεστούς μήνες. Δεν τολμάω να περάσω από εκεί! Υπάρχουν άλλες δύο εναλλακτικές. Η μία με φέρνει στο *Πολύτεχνο* μέσα από ένα τούνελ, την Πύλη Στόππα, κοντά στη «λαϊκή αγορά», που βρίσκεται πίσω από το νέο φρούριο και η άλλη αποτελείται από πολλά λιθόστρωτα σκαλοπάτια απ' όπου είχαν ξεκολλήσει κάποιες πέτρες και για χρόνια προσπαθούσαμε με τους φίλους μου να μην γκρεμοτσακιστούμε στον κατήφορο, ειδικά εγώ, μετά τις πολλές μου επισκέψεις στο μπαρ. Τώρα τα μπαλώσανε. Ο ανήφορος των σκαλιών δεν πάει πίσω. Έχω ακούσει άπειρες φράσεις όπως “πωω.. πάλι από τα γαμώσκαλα ήρθαμε;”.

Σήμερα ήταν μια βροχερή μέρα. Είναι λιγοστές οι λάμπες που φωτίζουν τον άδειο δρόμο προς το *Πολύτεχνο*. Στη γωνία βρίσκεται η είσοδος του 1^{ου} Δημοτικού σχολείου Κέρκυρας. Παίρνω την στροφή και κατευθείαν έρχονται στα αυτιά μου οι φωνές των ανθρώπων που έχουν συγκεντρωθεί στο μαγαζί. Η αλήθεια είναι, ότι μέχρι να πάρω αυτή την στροφή, δεν μπορώ να διακρίνω αν υπάρχει κόσμος ή όχι στο *Πολύτεχνο*. Ξεχωρίζουν οι αντρικές χροιές και οι ήχοι δυναμώνουν όσο πλησιάζω. Εντοπίζω γνώριμα πρόσωπα, συμφοιτητές, τα παιδιά που δουλεύουν εκεί, τον Νίκο τον ένα από τους ιδιοκτήτες. Διακρίνεται από μακριά η παρουσία του, ντυμένος στα μαύρα, φορώντας πάντα σακάκια συνοδευόμενος από ένα διακριτικό άρωμα κολόνιας. Θυμάμαι μια μέρα κάποιος να του λέει “*Κόντεψα να μην σε αναγνωρίσω χωρίς το σακάκι*”. Δεν έχει άδικο, σκέφτομαι. Είναι σήμα κατατεθέν.

Ο χώρος έξω από το *Πολύτεχνο* είναι στρωμένος με πέτρα, σε συνέχεια των σκαλοπατιών και πάνω του μεταλλικά τραπέζια και μπλε σταντάκια με ξύλινα σκαμπό. Εδώ και εκεί υπάρχουν κάποιες ακανόνιστες πέτρες αλλά το ρίσκο είναι μικρότερο. Ο τοίχος του φρουρίου συνεχίζεται και προσπερνάει το μαγαζί. Ένας προτζέκτορας φωτίζει πάνω του πολύχρωμες τελείες. Αν γυρίσω την πλάτη μου στον τοίχο, μπροστά, στην μέση του κτιρίου είναι η είσοδος. Αριστερά πιο πέρα υπάρχει ένα μεγάλο παράθυρο που βλέπει μέσα στο bar και δεξιά μια ακόμη πόρτα.

Ο κόσμος έχει μαζευτεί στο αριστερό μέρος μαγαζιού και οι περισσότεροι μισοκάθονται στα stand-άκια. Άλλοι βρίσκονται όρθιοι μπροστά στην είσοδο. Ξεχωρίζουν κατευθείαν αυτοί που έχουν έρθει για το λάιβ από τον τρόπο που κάθονται-ή δεν κάθονται-στέκονται, φαίνεται ότι περιμένουν να μετα-κινηθούν, να αλλάξουν χώρο σύντομα, δεν κάθονται χαλαροί στην θέση τους. Τουλάχιστον ξεχωρίζουν στα μάτια μου γιατί έρχομαι τόσο καιρό ως φοιτήτρια είτε για να δω λάιβ συμφοιτητών και φίλων, είτε να χορέψω στα διάφορα party που διοργανώνονταν, ειδικά πριν τον COVID-19 ,είτε με την παρέα μου για ποτά μετά τα τσιπουράδικα όπως είθισται. Σήμερα, έχω έρθει να ακούσω λάιβ των φοιτητών της τζαζ κατεύθυνσης του Πανεπιστημίου.

Προσπερνάω τον κόσμο και μπαίνω μέσα στο μαγαζί. Σκανάροντας το εσωτερικό του, από τα αριστερά προς τα δεξιά όπως μπαίνω, είναι το μπαρ. Από πάνω κρέμονται πέντε μακρόστενες λάμπες που φωτίζουν επιμέρους σημεία της μπάρας, υπάρχουν stands τοποθετημένα σε όλο τον χώρο του μαγαζιού, το dj booth ευθεία, το πρώτο πράγμα που βλέπεις. Οι τοίχοι, σκούρο πράσινο(κυπαρισσί) και σε σημεία μπορντό, φωτίζονται από προβολείς στα ίδια χρώματα, σαν να σχηματίζουν αστέρια. Το μάτι μου στέκεται σε ένα τοίχο που έχει φωτογραφίες και ιδιαίτερη διακόσμηση, παλιά μοντέλα ράδιο-κασετόφωνων, με παλιές τηλεοράσεις, η μια από τις οποίες παίζει στατική εικόνα και ακούγεται, όταν είμαι κοντά, η συχνότητα που παράγει- ένα πολύ ψηλό ιiiii- σαν να έχουν βουλώσει τα αυτιά μου. Πιο κάτω πολύχρωμες φωτογραφίες με πρόσωπα με ασιατικά χαρακτηριστικά. Δεξιά στο βάθος του μαγαζιού είναι μια γυάλινη πόρτα. Όλο το μαγαζί έχει ένα χαμηλό φωτισμό, και ανά σημεία διάφορους φωτισμούς, προβολείς, λαμπάκια, λάμπες, ράβδους. Παίζει με θερμό λευκό φωτισμό στις λάμπες που κρέμονται και αυτό που κυριαρχεί είναι το πράσινο και το κόκκινο. Το τσιμεντένιο ταβάνι και πάτωμα όπως και οι εκτεθειμένοι αεραγωγοί, το κάνουν να έχει μια “ιντάστριαλ” αίσθηση.

Εικόνα 2. DJ Booth και εσωτερικό μαγαζιού.

Πίσω από το μπαρ είναι ο Χριστόφορος που με χαιρετάει γνέφοντας, μου χαμογελάει και του ζητάω μια μπύρα.

-Πατατάκια θέλεις; Ρωτάει.

- Μπα, όχι. Του απαντάω και σηκώνει τα φρύδια του. Σοκαρισμένος με ρωτάει:

- Όχι!; Είσαι σίγουρη; Τι έπαθες; Και γελάμε.

- Ε, είμαι για να μετακινούμαι. Του λέω.

Και πάνω στην ώρα, αρχίζει να εισέρχεται ο κόσμος στο μαγαζί και να οδεύει προς το πίσω μέρος τού, πέρα από την γυάλινη πόρτα, τους οποίους ακολουθώ, περνώντας μέσα από τον προθάλαμο που υπάρχει για ηχομόνωση (σε περιπτώσεις που υπάρχει εισιτήριο εκεί είναι ο χώρος που το κόβουμε) και σύντομα βρίσκομαι στην αίθουσα που έχει στηθεί για το λάιβ. Αυτός ο χώρος φιλοξενεί διάφορα δρώμενα και ανάλογα με τις ανάγκες της κάθε εκδήλωσης αλλάζει κάπως και η διαρρύθμιση. Οι καρέκλες που βρίσκονται σε δύο επίπεδα ύψους (μπροστά οι κοντές αναδιπλούμενες και πίσω ψηλά σκαμπό) παλαισιώνουν την σκηνή, η οποία βρίσκεται στο ίδιο επίπεδο με εμάς. Δεν υπάρχει κάποιο ύψωμα για να την ξεχωρίζει. Πίσω της, μακριές γκρι κουρτίνες που απορροφούν τον ήχο και καλύπτουν την έκταση από την οροφή ως το πάτωμα και μπλέκουν με τα χρώματα του τοίχου. Πέρα από κάποια ακουστικά πάνελ που απορροφούν τον ήχο, η διακόσμηση είναι λιτή. Και εδώ βλέπω πως εκφράζεται η “ιντάστριαλ” και μινιμαλιστική αισθητική του μαγαζιού με τους εκτεθειμένους αεραγωγούς, τους μηχανισμούς φωτισμού εγκατεστημένους στο ταβάνι και το τσιμεντένιο πάτωμα. Αυτό που “σπάει” το γκριζο είναι το ξύλινο πλαίσιο γύρω από τα παράθυρα και τα μουσικά όργανα που βρίσκονται στον χώρο.

Καταφέρνω και πιάνω θέση στα ψηλά σκαμπό που υπάρχουν αριστερά της αίθουσας και έχω μπροστά μου την σκηνή. Ο φωτισμός είναι χαμηλός πέρα από την σκηνή που είναι στραμμένοι οι προβολείς. Το όρθιο πιάνο βρίσκεται στα αριστερά της σκηνής με ανοιχτό το καπάκι, στα δεξιά είναι στημένο το ντραμ σερ και ενδιάμεσα ο ενισχυτής για το κοντραμπάσο μαζί με το όργανο. Στο κέντρο είναι το μικρόφωνο. Κόσμος πηγαινοέρχεται στα καθίσματα, άτομα συζητούν μεταξύ τους, η αίθουσα δεν έχει γεμίσει πλήρως αλλά υπάρχουν πολλοί φοιτητές. Κάποιες κοπέλες φοράνε φορέματα και έχουν πλέξει τα μαλλιά τους, άλλοι είναι πιο casual ντυμένοι με τζιν και πουλόβερ, αγόρια ξεχωρίζουν με φουντωτές μπούκλες και υπάρχει ένα άτομο που φοράει μια γκρι τραγιάσκα. Μου θυμίζει έναν καθηγητή που κάποτε σε ένα σεμινάριο μας είπε ότι «αν θες να πας σε ένα μέρος και να μην σε ξεχάσουν, φόρα ένα καπέλο» θέλοντας να τονίσει ότι πρέπει να έχεις πάνω σου κάτι ξεχωριστό ώστε να σε θυμούνται πιθανοί-μελλοντικοί συμπαίκτες και να σε «κλείνουν για λάιβ», δηλαδή να σε καλούν να παίζεις μαζί τους.

Πρέπει να ομολογήσω ότι αν δεν διάβαζα τις σημειώσεις μου, δεν θα θυμόμουν καν αυτό το άτομο, γιατί αυτό που μου έχει μείνει ήταν το φόρεμα της τραγουδίστριας. Φορούσε ένα μακρύ καναρινί φόρεμα που έκανε αντίθεση με τα σκούρα της μαλλιά, ένα τόσο ανοιχιάτικο χρώμα σε μία τόσο φθινοπωρινή μέρα, και την έκανε να ξεχωρίζει από τους μουσικούς, που αν και προσεγγμένοι, λιγότερο εντυπωσιακοί.

Ο πιανίστας που με τα τετράγωνα γυαλιά του, το μαύρο πουκάμισο που έφερνε λίγο σε σακάκι, το μπεζ παντελόνι και τις πράσινες κάλτσες που ξεπροβάλλουν μέσα από τα σκαρπίνια, ήταν σαν να είχε γυρίσει μόλις από το ταξίδι του στο Άμστερνταμ, μιλάει με τον μπασιίστα για ακόρντα και η τραγουδίστρια ποζάρει σε μία κοπέλα που βγάζει φωτογραφίες. Από τον τρόπο που συναναστρέφονται καταλαβαίνω ότι είναι φίλες. Έρχεται ο ντράμερ, κάθεται πίσω από τη ντραμς και ολοκληρώνεται το γκρουπ. Οι μουσικοί έχουν πάρει θέσεις, συνεννοούνται με τα μάτια τσεκάροντας αν είναι έτοιμοι, η τραγουδίστρια δίνει το τάιμ χτυπώντας τα δάχτυλά της και το λάιβ ξεκινάει.

Μπαίνουν πρώτα τα όργανα και έπειτα έρχεται η φωνή, χαμηλή γυναικεία, να γεμίσει τον χώρο που μου κάνει εντύπωση όπως και η πολύ καλή άρθρωσή της. Τελειώνει το θέμα ξεκινάει το σόλο της η τραγουδίστρια, πράγμα που επίσης μου κάνει εντύπωση, γιατί μέχρι τώρα, δηλαδή πριν τον COVID-19, οι τραγουδίστριες-όταν υπήρχαν και σύμφωνα με την εμπειρία μου ως ακροάτρια- περιοριζόνταν/στέκονταν κυρίως στο να τραγουδάνε την μελωδία του εκάστοτε κομματιού. Οι μουσικοί ακολουθούν συγκεντρωμένοι και ο κόσμος παρακολουθεί. Χειροκροτούν στο τέλος του σόλο και ξεκινάει ο πιανίστας το δικό του. Διακρίνω την άριστη επικοινωνία του με τον ντράμερ ο οποίος άμεσα, σχεδόν αντανakλαστικά απαντάει σε ρυθμικές φράσεις. Ακούγονται επιφωνήματα από το κοινό. Τελειώνει το κομμάτι και χειροκροτούν όλοι. Η τραγουδίστρια παρουσιάζει τους μουσικούς οι οποίοι με την ανακοίνωση των ονομάτων τους παίζουν με το όργανο και από μία σύντομη φράση και τέλος παρουσιάζουν και την τραγουδίστρια όπου στο χειροκρότημα απαντάει στο μικρόφωνο με ένα “ευχαριστώ” ανασηκώνοντας τον ώμο της, γέρνοντας προς αυτόν το κεφάλι της.

Ξεκινάνε το δεύτερο τραγούδι. Ο κόσμος παρακολουθεί, κουνάνε τα κεφάλια στον ρυθμό, αντιδρούν με επιφωνήματα όπως “Οου!, Ώου!” σε φράσεις των σόλο και χειροκροτούν στο τέλος. Φαίνεται ότι ο πιανίστας προτιμά το χαμηλό ρετζίστρο του πιάνου και φτάνει ακόμη χαμηλότερα χτυπώντας ρυθμικά τα πλήκτρα.

Ξεκινάει μπαλάντα με τον μπασιίστα και την τραγουδίστρια. Το χρώμα της φωνής της στο συγκεκριμένο μου θυμίζει Nancy Wilson. Σιγά σιγά μπαίνουν και οι υπόλοιποι. Παίζουν smooth. Μπαίνει σόλο ο μπασιίστας και παίρνει την κλασική «τσακισμένη» έκφραση που παίρνουν οι μπασιίστες και ρίχνει μπροστά το κεφάλι.

Ακολουθεί το τέταρτο και πέμπτο κομμάτι, και διαπιστώνω παρόμοιες αντιδράσεις με τις προηγούμενες, προσηλωμένο κοινό, δείχνουν τον ενθουσιασμό τους, χειροκροτούν συνέχεια υποστηρικτικά. Οι μουσικοί στην σκηνή έχουν πολύ ωραία επικοινωνία και

ενέργεια μεταξύ τους. Τελειώνει το κομμάτι πολύ δυναμικά και με ένα διακριτικό νόημα του μπασίστα ξεκινούν να παίζουν το τραγούδι των γενεθλίων. Από την πόρτα έρχεται μια φίλη τους κρατώντας μια τούρτα με κεράκια και κατευθύνεται προς την τραγουδίστρια. Όλοι ξεκινάμε να της τραγουδάμε το τραγούδι, τα φώτα αναβοσβήνουν, κάποιοι σφυρίζουν, ακούγονται χειροκροτήματα, κάνουν χαμό. Εκείνη χαμογελάει θερμά, τους ευχαριστεί όλους, και αφού έχει κοπάσει το χειροκρότημα μας λέει κάπως κοφτά “Εντάξει, αυτά.” Και μας χαιρετάει για να φύγουμε. Ήταν μια ατμόσφαιρα ζεστή, φιλική, όπου μουσική και κοινό έγιναν ένα.

Όταν τέλειωσε η συναυλία όσοι ήμασταν στο λάιβ βγήκαμε έξω. Έχω πάει και έχω καθίσει σε ένα τραπέζι απ' όπου μπορώ να βλέπω όλο τον εξωτερικό χώρο. Σήμερα έχουν ανοίξει την τέντα λόγω της βροχής και από κάτω της, υπάρχουν ακόμα σόμπες να ζεσταίνουν ή ανάλογα με το πόσο κοντά κάτσει κανείς να τσουρουφλίζουν. Έχει λίγες παρέες εκτός του λάιβ και ανάμεσα στις συνομιλίες ξεχωρίζω και κάποιους που μιλάνε αγγλικά παρόλο που δεν έχει ξεκινήσει η τουριστική περίοδος. Μόλις βγήκαν και τα παιδιά που παίζανε στο λάιβ, μιλάνε για τα ακόρντα. Τα ονομάζω «παιδιά» γιατί έτσι αποκαλούμε οι γενιά μας τους συμφοιτητές μας και τους γνωστούς μουσικούς. Σκέφτομαι να πάω να τους μιλήσω για το λάιβ ή μήπως να τους περιμένω, σε περίπτωση που συζητάνε ακόμα για το πώς τα πήγανε κλπ; Μετακινούνται στο δίπλα τραπέζι, συμφοιτητές τους συγχαίρουν και παίρνουν σχόλια ότι παίζουν ωραία. Συνεχίζεται και έξω αυτή η ζεστή και φιλική ατμόσφαιρα που επικράτησε στην συναυλία.

Οι υπόλοιποι φοιτητές που έχουν σχηματίσει «γκρουπάκια» των τριών- τεσσάρων, τυχαίνει να μιλάνε αγόρια με αγόρια και κορίτσια με κορίτσια. Χωρίς να βλέπω μεγάλη κίνηση, δηλαδή κάπως έχουν κατασταλάξει οι παρέες, εντοπίζω έναν γνωστό και αποφασίζω να πάω να σε μια από αυτές. «Τι λέτε εσείς εδώ;» Τους ρωτώ με διάθεση να τους πειράξω. «Ελεονώρα τι κάνεις;» Μου λέει ο γνωστός μου και ξεκινάω να τους ρωτώ για το λάιβ. Λακωνικοί αλλά ευγενικοί, μου απαντάνε ότι τους άρεσε και σιγά σιγά οι δύο από τους τρεις ξεκόβουν και μένω να συζητάω με τον πρώτο. Ξεκινάει να ψιχαλίζει. Ο ίδιος έπαιζε μια από τις προηγούμενες μέρες δικές του συνθέσεις, οπότε πήρα αυτή την ευκαιρία να τον ρωτήσω για το δικό του λάιβ και πως το ένιωθε. Μου είπε ότι είναι ευχαριστημένος και συνολικά αλλά και από τους συμπαίκτες του. Θυμάμαι μια παλιά συζήτηση που είχαμε για το εάν πληρώνονται ή όχι οι φοιτητές όταν παίζουν στο *Πολύτεχνο*. Ενώ η απάντηση του ήταν αρνητική, μου είπε ότι στο *Πολύτεχνο* δεν τον πειράζει να μην αμείβεται γιατί «σε αφήνει να παίζεις ότι θες, σε αντίθεση με άλλα μαγαζιά που θα σου πούνε φέρε κόσμο και θα σου περιορίσουν το ρεπερτόριο. Θα σου πούνε «παίξε αυτό»... κατάλαβες;». Γνέφω καταφατικά και δεν σχολιάζω κάτι άλλο.

Έρχεται τώρα ένας συμφοιτητής μας και παίρνει την κουβέντα επάνω του. Στρέφει το βλέμμα του στον συνομιλητή μου και ξεκινάει να μιλάει για έναν φοιτητή από το Erasmus, πρόγραμμα ανταλλαγής φοιτητών που είναι στο Τμήμα Τεχνών Ήχου και Εικόνας (από δω και πέρα θα αναφέρεται ως Τεχνών), στον οποίο κάνει μαθήματα κιθάρας και πόσο καλός είναι, ότι είναι αυτοδίδακτος και δεν ξέρει αν του πεις να παίξει ένα ακόρντο αλλά αν το ακούσει θα το παίξει.

- “Άκου τώρα! Του λέω παίξε την τάδε ακολουθία και μου λέει «δεν την ξέρω»(γέλια) και μετά το ακούει και το παίζει μόνος του(γελάει). Θα μας τρελάνει τελείως, λίγο ακόμα και θα μας παίρνει τις δουλειές. Τα βγάζει όλα με το αυτί”.

-“Κλαρίνο ο τύπος;” Ρωτάει ο συνομιλητής μου και τοποθετεί μπροστά τα χέρια του σαν να παίζει.

-“Εντελώς!” απαντάει ο άλλος.

Υποθέτω ότι με την λέξη κλαρίνο, παρομοιάζουν τον συγκεκριμένο με μουσικό της παραδοσιακής μουσικής που παίζουν/λειτουργούν περισσότερο με το αυτί; Συνεχίζουν να μιλάνε για άλλα θέματα και εγώ κοιτάω τον υπόλοιπο χώρο να δω αν θα πιάσω συζήτηση με κάποιον άλλο ή αν θα πάω σπίτι. Ενώ παρατηρώ γύρω, ακούω παλαμάκια. Κάποια αγόρια

μετράνε πολυρυθμίες. Αποφασίζω να κάνω το δεύτερο, χαιρετώ τους συνομιλητές και παίρνω τον δρόμο απ' όπου ήρθα, συνειδητοποιώντας όσο περπατάω, ότι δεν έχω ξανακούσει κοινό να τραγουδάει πιο αρμονικά το τραγούδι των γενεθλίων, όπως το άκουσα πριν. Συνειδητοποίησα εκείνο το βράδυ ότι έκανα ταυτόχρονα και συμμετοχική παρατήρηση και συμμετοχική ακρόαση, δεν μπορούμε να τα διαχωρίσουμε αυτά τα δυο στο πεδίο και ας υπερέχει κάποιες φορές η ακρόαση ή η όραση.

Με αυτή την περιγραφή ήθελα να σκιαγραφήσω την εμπειρία του να πηγαίνω στο *Πολύτεχνο*, να περιγράψω όψεις της μεθοδολογίας έρευνας που ακολούθησα όπως άτυπες συνομιλίες, συμμετοχική παρατήρηση και συμμετοχική ακρόαση και επέλεξα μια τυχαία βραδιά έτσι ώστε να αναδείξω στιγμές από την καθημερινότητα της μουσικής κοινότητας του Πολύτεχνου.

Η μουσική κοινότητα του *Πολύτεχνου*: το *Πολύτεχνο* ως τόπος μουσικοτροπίας

Οι καθηγητές και φοιτητές του Μουσικού έψαχναν έναν χώρο όπου θα μπορούσαν σταθερά να παίζουν, πέρα από τα πλαίσια της σχολής και όταν πληροφορήθηκαν ότι είχε φτιαχτεί ένας χώρος που θα μπορούσε να φιλοξενήσει και αυτούς, πολύ γρήγορα «ψήθηκαν να έρθουν να παίζουν» όπως μου είπε ο Μασαράς. Ο Cresswell (2015) αναφέρει στο βιβλίο του πως ο τόπος είναι κοινωνικό κατασκεύασμα, συντίθεται μέσα από επαναλαμβανόμενες κοινωνικές πρακτικές και πως σχηματίζεται και αναπλάθεται σε καθημερινή βάση. Είναι ο τρόπος χρήσης ενός κτηρίου που το προσδιορίζει. Οι άνθρωποι που βρίσκονται σε αυτόν τον χώρο μέσα από επαναλαμβανόμενες αλληλεπιδράσεις και χρήσεις του προσδίδουν νόημα.

Σύμφωνα με συνέντευξη που πήρα στο *Πολύτεχνο* από τον Δήμο Δημητριάδη, ιδρυτή της κατεύθυνσης τζαζ, καθηγητή σαξοφώνου και Κοσμήτορα της σχολής, αναφέρει ότι το *Πολύτεχνο* αποτελεί ένα είδος προέκτασης των εγκαταστάσεων του Πανεπιστημίου, με την έννοια ότι εκεί γίνονται τυπικές και άτυπες εκπαιδευτικές δραστηριότητες όπως οι εξετάσεις στο όργανο, εκεί γίνονται εξετάσεις των συνόλων, εκεί γίνονται εξετάσεις πτυχιακές της τζαζ, εκεί έχουν γίνει και σεμινάρια, εκεί γίνονται τακτικές παραστάσεις με πρότζεκτ των φοιτητών.

Όπως ανέφερε κατά τη διάρκεια της συνέντευξής, για να ευδοκιμήσει η τζαζ μουσική που παίζουν και διδάσκουν, πρέπει να αντιμετωπίσει την πραγματική της λειτουργία, μπροστά σε κοινό. Σύμφωνα με την εμπειρία του στο εξωτερικό ως σπουδαστής αλλά και ως μουσικός και καθηγητής, μου είπε ότι πάρα πολλές σχολές τζαζ στην Ευρώπη και στην Αμερική, έχουν πάντα και ένα κλαμπ το οποίο είναι ένας ζωτικός χώρος όπου οι φοιτητές «βγάζουν» την τέχνη τους προς τα έξω και επικοινωνούν με το κοινό εκτός σχολής. Όπως ανέφερε χαρακτηριστικά:

...έχουμε ακριβώς το αντίστοιχο και εμείς όπως έχουν όλες αυτές οι σχολές στην Ευρώπη. Έχουμε το *Πολύτεχνο* και είναι πολύτιμο.

Στο *Πολύτεχνο* έχουν οι φοιτητές την δυνατότητα να αναπτύξουν τις μουσικές τους ικανότητες με πολλούς τρόπους, παρουσιάζοντας στο κοινό τα πρότζεκτ τους, εκεί συγκεντρώνεται και διακρίνεται η κοινότητα των φοιτητών της τζαζ και του αυτοσχεδιασμού. Ο χώρος αυτός αποτελεί για τους παραπάνω φοιτητές έναν ουσιαστικό τόπο συνάντησης και δημιουργίας, είτε στα τραπέζια του εξωτερικού χώρου που συναναστρέφονται είτε στον εσωτερικό χώρο εκδηλώσεων που γίνεται η μουσική επιτέλεση.

Τις ίδιες απόψεις έχω ακούσει πολλές φορές και από φοιτητές/ριες της τζαζ κατεύθυνσης, ότι το *Πολύτεχνο* είναι ο χώρος τους και ότι όταν θέλουν να έρθουν δεν χρειάζεται να πάρουν τηλέφωνο να κανονίσουν να συναντηθούν με κάποιον φίλο τους «Όλο και κάποιος δικός μας θα είναι εδώ». Πράγματι, έτσι νιώθω και εγώ τόσα χρόνια που έρχομαι στο *Πολύτεχνο* ως φοιτήτρια για να δω και να ακούσω να παίζουν οι συμφοιτητές και οι φίλοι μου και για να βρω την παρέα μου. Όλο και κάποια γνωστή φιγούρα από τη σχολή θα υπάρχει που μπορεί να βρίσκεται εκεί για ποτό ή που μπορεί να έχει πιάσει δουλειά για να στηρίζει παράλληλα τις σπουδές του/της.

Αυτή την δυνατότητα για κοινωνικοποίηση και καθημερινή συναναστροφή η οποία αποτελεί μια σημαντική βάση μιας μουσικής κοινότητας την έχουν εξηγήσει οι Burland και Pitts (2013). Αναφέρουν ότι μεγάλο μέρος της κοινωνικής συναναστροφής σε μια μουσική εκδήλωση, συμβαίνει πριν ξεκινήσει η μουσική καθώς έρχονται στον χώρο τα μέλη του κοινού, σε συνομιλίες κατά τη διάρκεια διαλειμμάτων, στο μπαρ και όπως το κοινό διασκορπίζεται μετά τη συναυλία. Αυτό ακριβώς συμβαίνει και στο *Πολύτεχνο*.

Θυμάμαι μετά από μία τζαζ πτυχιακή συναυλία, όπου είχαν έρθει απόφοιτοι να παίξουν στην πτυχιακή ενός τελειόφοιτου, τους οποίους εγώ ήξερα από παλιά, και καθόμασταν και μιλούσαμε και σε μία στιγμή άρχισαν να σχολιάζουν για πράγματα που συμβαίνουν στη μουσική σκηνή της Αθήνας, πως ίσως κάποια ζητήματα θα μπορούσαν να λυθούν, και συνειδητοποίησα τότε ότι εγώ, ενώ είμαι χιλιόμετρα μακριά από την Αθήνα, βρίσκομαι στο *Πολύτεχνο* στην Κέρκυρα, και ενημερώνομαι για την μουσική επικαιρότητα από αυτούς που την ζουν από πρώτο χέρι, σαν να είναι το *Πολύτεχνο* ένας σταθμός, νέα ταξιδεύουν από την Αθήνα στην Κέρκυρα και πίσω. Στις σημειώσεις πεδίου εκείνης της βραδιάς σημείωσα την εξής χαρακτηριστική φράση η οποία περιέγραφε την εμπειρία μου:

Με όλα αυτά που συμβαίνουν νιώθω έναν συνεχόμενο παλμό στο Πολύτεχνο, σαν κάτι να είναι ζωντανό, μια καρδιά που χτυπάει.

Είναι πάρα πολύ σημαντικό το ότι υπάρχει μια κοινότητα και το *Πολύτεχνο* είναι ο τόπος συνάντησης, ένα μέρος που είναι γνωστό, ότι όλοι πηγαίνουν εκεί. Συμφοιτητές μου, μου είπαν, ότι είναι εξαιρετικά σημαντικό να γνωρίζουν ότι έχουν την επιλογή το βράδυ να πάνε στο *Πολύτεχνο* και αν ψάχνουν μουσικούς π.χ. έναν κοντραμπασίστα, να ξέρουν ότι θα τον βρουν εκεί. Συγχρόνως το γεγονός ότι οι περισσότεροι συχνάζουν στο ίδιο μέρος και συναναστρέφονται μεταξύ τους, βγαίνουν ακόμα και για μπύρες το βράδυ, και περικλείονται από ένα δημιουργικό κόσμο, την ώρα που πίνουν τις μπύρες τους μπορεί να τους έρθει κάποια ιδέα για την δημιουργία κάποιου πρότζεκτ, δεν χρειάζεται να ψάξουν πολύ, δίπλα τους βρίσκονται όλοι οι παράγοντες που μπορεί να χρειαστούν για να υλοποιήσουν την ιδέα. Το βρίσκουν πιο άμεσο και δεν συμβαίνει τόσο εύκολα σε άλλες πόλεις, μικρές ή μεγάλες.

Η Shelemay (2011) όπως αναφέρεται στο Θεοδοσίου και Καλλιμοπούλου (2020), δίνει έναν ορισμό για τον όρο της μουσικής κοινότητας όπου λέει:

μια μουσική κοινότητα, ανεξαρτήτως της θέσης της στον χρόνο ή στον χώρο, είναι μια συλλογικότητα που κατασκευάζεται και συντηρείται από μουσικές διαδικασίες και/ή επιτελέσεις. Συγκροτείται κοινωνικά ή/και συμβολικά. Οι μουσικές πρακτικές ...δημιουργούν κοινωνικές σχέσεις... και η μουσική κοινότητα δεν προϋποθέτει την παρουσία συμβατικών δομικών στοιχείων ούτε χρειάζεται να είναι ριζωμένη σε έναν μόνο τόπο, παρότι τόσο δομικά όσο και τοπικά στοιχεία μπορεί να αποκτούν σημασία σε συγκεκριμένες φάσεις της διαδικασίας συγκρότησής της και κατά την διάρκεια της ύπαρξής της. Η μουσική κοινότητα είναι μια κοινωνική οντότητα, το προϊόν ενός συνδυασμού κοινωνικών και μουσικών διαδικασιών, δημιουργώντας σε όσους συμμετέχουν στη μουσική δημιουργία ή ακρόαση την επίγνωση μιας μεταξύ τους σύνδεσης(σελ 45-46).

Στη τζαζ κοινότητα του Πανεπιστημίου, που θα την παρομοίαζα με έναν ζωντανό οργανισμό, βλέπω συνεχώς αυτό που αναφέρει η Shelemay ότι μια μουσική κοινότητα δεν χρειάζεται να είναι ριζωμένη σε έναν μόνο τόπο, καθώς απόφοιτοι του τμήματος τζαζ συχνά επιστρέφουν στην κοινότητα για να πραγματοποιούν σεμινάρια, να εργάζονται ως συμβασιούχοι διδάσκοντες, να παρουσιάσουν τα δικά τους πρότζεκτ ή να συνεργαστούν με τους τρέχοντες φοιτητές. Φαίνεται το ενδιαφέρον τους για τους επόμενους για το ποιοι είναι οι νέοι που ετοιμάζονται να έρθουν και θα ενταχθούν με την ευρύτερη κοινότητα των μουσικών της τζαζ που είναι τώρα στην Αθήνα.

Σε συνέχεια της συνέντευξης με τον κύριο Δημητριάδη, που από τον τρόπο που μιλούσε κατάλαβα την σημασία της κοινότητας για εκείνον, θεωρεί ότι αυτή, έχει ένα πάρα πολύ σημαντικό νόημα που αφορά και την λειτουργία της εκπαίδευσης, ειδικά στις τέχνες. Δηλαδή, μου εξηγεί ότι είναι εξίσου και πιθανότατα πιο σημαντικό αυτό που συντελείται μεταξύ των φοιτητών που ανταλλάσσουν απόψεις και συνεργάζονται, οι οποίοι συναντήθηκαν εξαιτίας της σχολής. Με άλλα λόγια το *Πολύτεχνο* δίνει την δυνατότητα στους φοιτητές να μουσικοτροπούν με ποικίλους τρόπους. Με βάση τον Σμολ (2010:28-29) η μουσικοτροπία αναφέρεται στην σύνδεση ενός ατόμου με την μουσική, ανεξαρτήτου ιδιότητας. Η έννοια της μουσικοτροπίας καλύπτει όλη την συμμετοχή σε μία μουσική πράξη και αποτελεί μια δραστηριότητα κατά την οποία συμμετέχουν όλοι όσοι είναι παρόντες, όχι μόνο οι μουσικοί και οι ακροατές, αλλά επεκτείνεται σε όλες τις αλληλεπιδράσεις που συμβαίνουν μέσα από τη μουσική πράξη. Από τον προγραμματισμό και τη διοργάνωση μιας μουσικής εκδήλωσης, τους τεχνικούς σκηνης και τους ελεγκτές εισιτηρίων, ακόμη και την χορευτική συμμετοχή σε μια συναυλία. Και όλοι αυτοί ευθύνονται για την ποιότητα της μουσικής πράξης, για την επιτυχία ή την αποτυχία της. Δηλαδή το *Πολύτεχνο* ως τόπος μουσικοτροπίας προσφέρει στους φοιτητές την αμεσότητα της μουσικοτροπίας η οποία αποτελεί σημαντική βάση για την εξέλιξη τους ως μουσικοί μέσα στην μουσική πανεπιστημιακή κοινότητα.

Η σχολή είναι η αφορμή, είναι το κέντρο της κοινότητας που την φιλοξενεί και η κοινότητα είναι αυτή επικουρεί το εκπαιδευτικό έργο και ενισχύει τις άτυπες μορφές μάθησης. Ο Berliner (1994) εξηγεί ότι στην άτυπη διαδικασία της μάθησης, έτσι όπως συνέβαινε στις πρώτες κοινότητες της τζαζ, οι μικρότεροι μαθαίνουν μουσική μέσα από τις συζητήσεις όταν ανταλλάσσουν πληροφορίες για τους τρόπους παιξίματος, όταν παίζουν μεταξύ τους, όταν μελετάνε μαζί, παίζοντας με τους μεγάλους αλλά και μιμούμενοι άλλους μουσικούς που θαυμάζουν. Έπειτα ο κύριος Δημητριάδης αναφέρεται σε μια παλιά αφρικανική παροιμία που λέει “It takes a village to raise a child” δηλαδή ότι το μεγάλωμα των παιδιών δεν είναι δουλειά των δύο γονιών όπως είναι σύνηθες, αλλά είναι όλης της κοινότητας που σημαίνει ότι η κοινότητα έχει μεγάλο μερίδιο ευθύνης για το μεγάλωμα του παιδιού. Το ίδιο ακριβώς κατ’ αναλογία συμβαίνει και στην εκπαίδευση. Οι καθηγητές μεταδίδουν τις βασικές γνώσεις στους φοιτητές, όμως οι φοιτητές αναπτύσσονται ως μουσικοί στην μουσική κοινότητα στην οποία κοινωνικοποιούνται, μουσικοτροπούν (Σμολ 2010) και εξελίσσονται ως μουσικοί.

Είναι αυτό που ονομάζει η Forbes (2020) συνεργατική μάθηση, στα πλαίσια της άτυπης μάθησης και υποστηρίζει ότι όταν χρησιμοποιείται για τη μελέτη και την εκτέλεση της μουσικής, οι δάσκαλοι και οι μαθητευόμενοι γίνονται συνδιαμορφωτές της μάθησης. Αναφέρει επίσης την θεμελιώδη θεωρία των κοινοτήτων πρακτικής (communities of practice) του Wenger (1998) ο οποίος υποστήριξε ότι η μάθηση είναι εγγενώς κοινωνική και είναι αποτέλεσμα της κοινωνικής συμμετοχής η οποία περιλαμβάνει τόσο τις πρακτικές της κοινότητας όσο και την κατασκευή ταυτοτήτων μέσα σε αυτές τις κοινότητες. Η εκτίμηση της συνεισφοράς των μαθητών στην διαδικασία της μάθησης και της διδασκαλίας αποτελεί κεντρικό χαρακτηριστικό της συνεργατικής μάθησης. Αυτό δεν σημαίνει ότι η διδασκαλία της τζαζ στο τμήμα μας βασίζεται αποκλειστικά στην άτυπη μάθηση καθώς οι φοιτητές της, ακολουθούν ένα απαιτητικό πρόγραμμα και ρεπερτόριο.

Σύμφωνα λοιπόν με τον κ. Δημητριάδη, η εκπαιδευτική και μαθησιακή διαδικασία γίνεται περισσότερο αποτελεσματική όταν υποστηρίζεται από μια κοινότητα πρακτικής, και δεν μπορεί να βασίζεται μόνο σε καλούς καθηγητές και καλό πρόγραμμα σπουδών. Η κοινότητα είναι διαχρονική και αποτελεί τον πυρήνα, ειδικά για τη τζαζ και την αυτοσχεδιαζόμενη μουσική όπως αυτή καλλιεργείται στη σχολή, μέσω της οποίας παράγεται ένα πολύ καλό εκπαιδευτικό αποτέλεσμα και το *Πολύτεχνο* είναι ο χώρος όπου μπορεί κανείς να παρατηρήσει και να βιώσει από κοντά τη δυναμική αυτής της κοινότητας. Για την κατανόηση του ρόλου του *Πολύτεχνου* ως κοινότητας μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε τον όρο του Σαρρή (2006) «χώροι παραγωγής νοήματος», ο οποίος αναφέρεται σε χώρους που αποσκοπούν μέσα από το έργο τους την πολιτισμική δημιουργία μέσω πρακτικών που συνδυάζουν πολιτισμικές διεργασίες με μαθησιακές διαδικασίες.

Πολλές φορές ακούω για την μοναδικότητα του *Πολύτεχνου* συνολικά ως τόπος που ενώνει αυτούς που παρευρίσκονται δημιουργώντας ένα κοινό σκοπό ο οποίος, ειδικά μέσα από την μουσική του σκηνή, με κάποιο τρόπο φαίνεται να εξαλείφει τις όποιες ιεραρχίες. Όπως μου εξήγησε ο κύριος Κοντραφούρης, καθηγητής πιάνου στην κατεύθυνση της τζαζ, αυτό που κάνει το *Πολύτεχνο* και δεν είναι μοιραίο, είναι ότι όλοι μαζί, παύει να έχει σημασία το ποιος είναι μεγάλος, ποιος είναι μικρός, ποιος είναι καθηγητής, ποιος είναι φοιτητής, όλοι εκείνη τη στιγμή κάνουν το ίδιο. Την ώρα της μουσικής επιτέλεσης, δεν υπάρχει διαχωρισμός μεταξύ φοιτητών και καθηγητών, πράγμα που συμβαίνει εδώ και δεκαετίες και είναι ενδεικτικό της Τζαζ κοινότητας του Πανεπιστημίου καθώς πρώτη έρχεται η ιδιότητα του μέλους της κοινότητας και δεύτερη η ιδιότητα του φοιτητή, του διδάσκοντα ή του απόφοιτου.

Δεν θα ξεχάσω τα λόγια του κύριου Κοντραφούρη, λίγο πριν το τέλος της συνομιλίας μας, γυρίζει και μου λέει χαμηλώνοντας τη φωνή του, λόγια γεμάτα στοργή που θα τολμήσω να χαρακτηρίσω πατρικά:

Πάντως αν δεν ήταν το *Πολύτεχνο*, τώρα Ελεονώρα... τώρα άμα θες το γράφεις. Που θα κάναμε εμείς τα πτυχιακά; Καταρχάς... επειδή και αυτή η μουσική... είναι αυτό που είπες, η κοινότητα... που θα παίζανε τα παιδιά;

Θυμάμαι το βλέμμα του που ήταν απόλυτα ευλικρινές και εξέφραζε μία μικρή ανησυχία. Ήταν η πρώτη συνέντευξη που πήρα όταν ξεκίνησα την επιτόπια εθνογραφική έρευνα για το *Πολύτεχνο*, τον καιρό μετά την πανδημία, όταν σιγά σιγά ξεκινούσαμε να επιστρέφουμε στην κανονικότητα. Αυτή η σκηνή συνεχίζει και παίζει στο μυαλό μου γιατί ήταν η πρώτη φορά που συνειδητοποίησα πόσο σημαντικός είναι ο ρόλος του *Πολύτεχνου* να στηρίζει την μουσική φοιτητική κοινότητα, κάτι που πριν έβλεπα ως δεδομένο.

Σύμφωνα με τον Auge ο τόπος έχει τρία βασικά χαρακτηριστικά: α) συμβάλλει στη διαμόρφωση της ταυτότητας, καθώς τα άτομα αναγνωρίζουν και ορίζουν τον εαυτό τους μέσω αυτού, β) ενισχύει τις κοινωνικές σχέσεις, αναδεικνύοντας τις συνδέσεις των ατόμων με τα άλλα μέλη της ομάδας, και γ) συνδέεται άμεσα με την ιστορία, αφού σε αυτόν ανακαλύπτονται τα ίχνη της ιστορικής συνέχειας της ομάδας. (Όπως αναφέρεται στο Παπακώστας, 2013: 26-27). Έτσι και στο *Πολύτεχνο* φοιτητές και καθηγητές δημιουργούν μια μουσική κοινότητα με τον τρόπο που συναναστρέφονται και αλληλεπιδρούν, αναπτύσσοντας και ενισχύοντας τις σχέσεις μεταξύ τους. Μέσα από αυτό το περιβάλλον οι φοιτητές διαμορφώνουν και εκφράζουν την ταυτότητά τους. Παράλληλα με το πέρασμα του χρόνου, μέσα από τις δραστηριότητές τους, δημιουργείται ένα είδος δικής τους παράδοσης με την μετάδοση συνηθειών, αξιών και γνώσεων από τη μια γενιά στην επόμενη. Έτσι κάθε χρόνο με την εισαγωγή νέων φοιτητών, οι παραπάνω συνήθειες μεταδίδονται από τους παλιούς στους καινούριους και επαναλαμβάνονται, δημιουργώντας μια ιστορική συνέχεια, μία κληρονομιά της κοινότητας που εκφράζεται στο *Πολύτεχνο*.

«Το Πολύτεχνο είναι...Σχολείο»: ένα εκκολαπτήριο νέων επαγγελματιών μουσικών

Το Πολύτεχνο είναι ο χώρος όπου έχει φιλοξενηθεί πληθώρα συναυλιών του Τμήματος Μουσικών Σπουδών, έχει αγκαλιάσει τους φοιτητές και την δημιουργική πλευρά τους παρέχοντας ένα ασφαλές περιβάλλον εξοπλισμένο με τα κατάλληλα εργαλεία για την προσωπική έκφραση και εξέλιξη του καθενός. Η πιο σημαντική του προσφορά όμως έχει να κάνει με τις ευκαιρίες που δίνει στους φοιτητές να αναπτύξουν οργανωτικές και καλλιτεχνικές δεξιότητες οι οποίες είναι σημαντικές στην καριέρα ενός μουσικού.

Στο παρακάτω απόσπασμα ένας φοιτητής μου μετέφερε την δική του εμπειρία από την συναναστροφή του ως μουσικός με το Πολύτεχνο, αναφέροντας πόσες λεπτομέρειες κανείς χρειάζεται να λάβει υπόψη για να οργανώσει και να κάνει μια πετυχημένη συναυλία και πως το Πολύτεχνο του παρέχει όλες τις συνθήκες προκειμένου να το καταφέρει αυτό.

Παραθέτω τα λόγια του ατόφια, από ηχογραφημένη συνέντευξη:

Ο τρόπος που λειτουργεί το Πολύτεχνο είναι πολύ σημαντικός πχ. για μας που ασχολούμαστε με την τζαζ και τον ελεύθερο(αυτοσχεδιασμό), βρισκόμαστε κάπως εξωθεσμικά . Δεν ανήκουμε σε κάποια ορχήστρα, δεν είμαστε μέλος ενός συνόλου με μάνατζερ, με κάποιο κρατικό οργανισμό, με κάποια χορηγία με κάποιο ίδρυμα από πίσω που θα έρθει και θα κλείσει μια συναυλία στο π.χ. στο μέγαρο και εσύ το μόνο που είναι να κάνεις είναι να πας στην πρόβα, στο σαουντ τσεκ και να φύγεις.

Επειδή είμαστε λίγο πιο χύμα, στην “πιάτσα” να το πούμε έτσι, καλούμαστε να κάνουμε πολλά πράγματα μόνοι μας, και το Πολύτεχνο έχει λειτουργήσει σαν σχολείο. Αν είσαι π.χ. τζαζίστας εκεί στο δεύτερο - τρίτο έτος θα πεις “να κάνω και γω μια συναυλία” σε ποιον θα πρέπει να μιλήσω? Με τον Μασαρά, ok. Θα τον πάρω τηλέφωνο, θα κλείσουμε ημερομηνίες, θα κλείσουμε κάποια ώρα, θα συνεννοηθούμε για το ποια ώρα θα πάμε, τι ώρα θα γίνει το soundcheck, να είμαι εκεί στην ώρα μου, να μιλήσουμε για την αφίσα, για το πόση ώρα θα διαρκέσει, αν θα έρθει κόσμος, ποιος θα έρθει, τι έχουμε στο μυαλό μας, τι θέλουμε από φωτισμό, πως θέλουμε να ακουγόμαστε, να φεγγόμαστε, όσολα αυτά είναι σχολείο τεράστιο. Και δεν μπορείς να τα ξέρεις αν δεν τα έχεις κάνει, είναι τελείως εμπειρικό αυτό το θέμα, οπότε το Πολύτεχνο έχει λειτουργήσει σαν σχολείο και όλα αυτά χωρίς να κινδυνεύουμε. Δεν τον νοικιάζουμε τον χώρο, δεν δίνουμε χρήματα από την τσέπη μας για να παίξουμε μια νύχτα στο Πολύτεχνο, που αλλού γίνεται. Σου λέει ο άλλος έλα να παίξεις αλλά πρέπει να νοικιάσεις τον χώρο, ή κοίτα!... μισά μισά. Υπάρχουν διάφορες οικονομικές συμφωνίες με τις οποίες το Πολύτεχνο δεν ασχολείται. Σου δίνει άλλη ελευθερία. Είναι πολύ σπουδαίο που υπάρχει και σου δίνει αυτή την ευκαιρία σαν ανεξάρτητο, αυτόνομο καλλιτέχνη, και σε βάζει να σκεφτείς πράγματα που θα τα βρεις μπροστά σου αργότερα. Είναι πασάρα πολύ σημαντικό αυτό. Πάρα πολύ σημαντικό. Έτσι έχει λειτουργήσει.

Το Πολύτεχνο συνεπώς, ο τρόπος που λειτουργεί, η σχέση εμπιστοσύνης που έχει με το μουσικο-φοιτητικό κοινό, ως ένας επαγγελματικός χώρος συναυλιών δίνει την δυνατότητα στους φοιτητές να φροντίσουν τα θέματα οργάνωσης μιας συναυλίας και τα θέματα

αυτοπροβολής, να αποκτήσουν εμπειρία επιτέλεσης και να ωριμάσουν σαν μουσικοί. Άρα σήμερα στην αγορά εργασίας που είναι τόσο σημαντικό για τους μουσικούς να αναπτύξουν δεξιότητες, να γίνονται ουσιαστικά οι μάνατζερ του εαυτού τους, το *Πολύτεχνο* τους δίνει την ευκαιρία να αναπτύξουν αυτές τις ικανότητες. Είναι εν ολίγοις ένα εκκολλαπτήριο νέων επαγγελματιών μουσικών. Ακολουθώντας αυτή την συλλογιστική κατέληξα και στον τίτλο της παρούσας εργασίας που ήδη έχω εξηγήσει στον πρόλογο.

«Το Πολύτεχνο δίνει το βήμα»: η αλληλεπίδραση ανάμεσα στο κοινό και τους μουσικούς

«Το Πολύτεχνο δίνει το βήμα!». Αυτό έχω ακούσει επανειλημμένα σε συζητήσεις και μία από αυτές ήταν στο παλαιό φρούριο με τον Γιώργο Κοντραφούρη. Το *Πολύτεχνο* δίνει το βήμα σε διάφορους καλλιτέχνες να δοκιμάσουν πράγματα σε αντίθεση με άλλα μαγαζιά που θέλουν κάτι που έχει ήδη παιχτεί. Έτσι και οι φοιτητές έχουν την ευκαιρία να πειραματιστούν και να «δοκιμαστούν» στη σκηνή του *Πολύτεχνου* η οποία είναι αρκετά ιδιαίτερη σύμφωνα με τον ίδιο. Αυτό συμβαίνει με μεγαλύτερη ευκολία επειδή οι μουσικοί και το κοινό βρίσκονται στο ίδιο επίπεδο καθώς δεν υπάρχει υπερυψωμένη σκηνή. Το κοινό πλαισιώνει τους μουσικούς, σχεδόν τους αγκαλιάζει έτσι όπως είναι τοποθετημένα να καθίσματα γύρω από την σκηνή. Και η μετάδοση της ενέργειας είναι πιο άμεση επειδή υπάρχει μια διάδραση η οποία ενισχύει την επικοινωνία ανάμεσα στους μουσικούς και το κοινό με αποτέλεσμα να ενισχύεται η διαδικασία της μουσικής επιτέλεσης. Είναι πολλές οι φορές που μέσα στην αίθουσα του *Πολύτεχνου* την ώρα κάποιας συναυλίας, έχω βιώσει την αίσθηση ότι δημιουργείται ένας παλμός που μεταφέρεται από τους μουσικούς στο κοινό και από το κοινό στους μουσικούς. Είναι μοναδική η αίσθηση αυτής της ενέργειας. Θυμάμαι να παρατηρώ εκείνη την ώρα ότι όλοι στην αίθουσα κουνούσαμε συντονισμένοι το κεφάλι μας στο ρυθμό και μου δημιουργήθηκε η εικόνα ενός παλλόμενου κύματος και σαν να ήρθε αυτό το κύμα και να έσβησε τις ατομικές μας ταυτότητες και γίναμε όλοι ένα για εκείνα τα λεπτά.

Οι Burland και Pitts (2013) αναφέρουν ότι όταν το κοινό είναι τόσο κοντά στους μουσικούς, ώστε να μπορούν να παρακολουθήσουν τα νοήματα που κάνουν οι μουσικοί μεταξύ τους, ή ακόμα και τις εκφράσεις προσώπου που παίρνουν την ώρα που παίζουν, νιώθουν ότι μπορούν να δεθούν πιο εύκολα με τους ερμηνευτές και νιώθουν πιο κοντά στη μουσική. Αυτή η αλληλεπίδραση και με το κοινό αλλά και μεταξύ μουσικών, δείχνει στο κοινό ότι οι παίκτες απολαμβάνουν τη μουσική τους και βοηθάει τους ακροατές να αισθάνονται ευπρόσδεκτοι και να συμμετέχουν πιο ενεργά με τις αντιδράσεις τους.

Σε συζήτηση με τον Στέλιο, έναν συμφοιτητή που έχει παίξει πολλές φορές στο *Πολύτεχνο*, και του ζήτησα να μοιραστεί την εμπειρία του μαζί μου, μου είπε και αυτός ότι στην δυτικοευρωπαϊκή κουλτούρα έχουμε συνηθίσει ότι η σκηνή είναι πιο πάνω από το κοινό, το οποίο βρίσκεται από κάτω, και πάνω στην σκηνή είναι ο καλλιτέχνης, “μέγας”, που του έχει δοθεί ξεχωριστό φως και ένας ξεχωριστός χώρος. Χωρίς αυτόν τον διαχωρισμό της σκηνής στο *Πολύτεχνο*, αισθάνεται ότι έρχεται ο ίδιος πιο κοντά με το κοινό και συνδέεται άμεσα μαζί του, γιατί πολύ απλά μοιράζονται τις ίδιες δονήσεις και το υλικό που πατάνε και οι δύο είναι το ίδιο. Πιστεύει ότι δεν είναι καθόλου τυχαίο ότι παίζεται εκεί τζαζ, ηλεκτροακουστική και ο ελεύθερος αυτοσχεδιασμός αφού για να λειτουργήσουν αυτά τα είδη μουσικής χρειάζονται την άμεση επαφή με το κοινό. Επίσης του αρέσει πολύ που δεν είναι ξεκάθαρη η τοποθέτηση της σκηνής, δεν είναι πάντα ξεκάθαρο το που αρχίζει και που τελειώνει η σκηνή και που αρχίζει το κοινό. Έτσι υπάρχει ευελιξία και μπορεί να προσαρμοστεί ο χώρος ανάλογα με τις ανάγκες την συναυλίας ή την αισθητική του καθενός.

Εικόνα 3. *Live Electronics*, Ανδρέας Μονόπολης-Βασίλης Αβδελας. Οι μουσικοί στη μέση της σκηνής με το κοινό να τους περικλείει.

Εικόνα 4. Λάιβ Φοιτητών. Γομάτος Ηλίας, Πανταζόπουλος Γιώργος, Αλαμάνος Ανδρέας. Τυπική διαρρύθμιση σκηνής.

Ο Street (2020) παρατηρεί ότι ένας χώρος εκδηλώσεων πέρα από το γεγονός ότι πρέπει να χτιστεί, πρέπει ταυτόχρονα να “κουρδιστεί”, ανάλογα με την χρήση για την οποία προορίζεται όπως κουρδίζεται και ένα μουσικό όργανο πριν τη χρήση του. Ειδικά στον Στέλιο αρέσει πάρα πολύ όταν το κοινό “κλείνει” σε κύκλο τους μουσικούς ή ακόμα και όταν δεν υπάρχουν καρέκλες και το κοινό μπορεί να περιφέρεται δίπλα στους μουσικούς. Αυτό είναι ξεχωριστό και δεν υπάρχει σε άλλα μαγαζιά, για αυτόν κάνει τα πράγματα πιο ελεύθερα και πιο πιθανά. Το βλέπει σαν ένα κοινοτικό στοιχείο, ξεφεύγει από το κλισέ των κοινών συναυλιών.

Αποφεύγει όλα τα κλισέ μίας σκηνής. Και εκεί νομίζω είναι που πετυχαίνει. Και θα μου λείψει κιόλας. Αλλού ξέρεις.. δεν είναι το ίδιο. Το Πολύτεχνο είναι ένας καταπληκτικός χώρος και ιδιαίτερος και χίλια μπράβο που υπάρχει, γιατί πραγματικά δεν ξέραμε τι θα κάναμε...

Το θέμα που προκύπτει με την σκηνή, το κοινό και τον χώρο στο Πολύτεχνο είναι ότι σε συγκεκριμένα λάιβ δεν χωράμε. Έχω στριμωχτεί αρκετές φορές μέσα στην αίθουσα εκδηλώσεων στο Πολύτεχνο, ήμασταν τόσο κοντά ο ένας στον άλλο, που μύριζα την ανάσα του διπλανού μου. Μπορούσα να καταλάβω αν ήταν καπνιστής ή όχι. Ορισμένες φορές έχω φύγει από την αίθουσα γιατί ένιωθα ότι δεν μου αρκεί το οξυγόνο ενώ άλλες φορές έφτανα μέχρι την πόρτα, την άνοιγα και εκεί συνειδητοποιούσα ότι δεν έπεφτε καρφίτσα. Έκανα μεταβολή και πήγαινα στον Σπύρο, που ήταν πάντα πίσω από τη μπάρα και έπινα ήρεμα την πύρα μου.

Το κοινό στο Πολύτεχνο, που έρχεται να παρακολουθήσει ζωντανή μουσική, αποτελείται από ένα μεγάλο ποσοστό μέλη της κοινότητας του Πανεπιστημίου, φοιτητές του Μουσικού, φοιτητές από άλλα τμήματα, καμιά φορά επισκέπτες που έρχονται στο Πανεπιστήμιο, έρχονται και κάποιοι Κερκυραίοι, μέλη της τοπικής κοινωνίας. Δεν είναι απαραίτητα Κερκυραίοι αλλά έχουν κάποια έμμεση σχέση με τον πρώτο κύκλο δηλαδή τους φοιτητές και διδάσκοντες. Τα σταθερά μέλη του κοινού είναι κυρίως φοιτητές του Μουσικού, που είναι μυημένοι στη μουσική με την έννοια ότι είναι καλλιεργημένοι μουσικά, αφού λόγω σπουδών σχεδόν όλοι παίζουν κάποιο μουσικό όργανο, έχουν διάφορα μουσικά ακούσματα και μπορούν και αντιλαμβάνονται τεχνικές λεπτομέρειες της μουσικής επιτέλεσης και για το είδος της μουσικής που παίζεται στην αίθουσα, στοιχεία που συνήθως λείπουν ένα τυπικό κοινό. Έτσι, κάθε τι που κάνει ένας μουσικός στη σκηνή του Πολύτεχνου, εκτιμάται ακριβώς για αυτό που είναι. Ένα βράδυ που καθόμουν στον εξωτερικό χώρο άκουσα δυο διαφορετικά σχόλια από δύο μέλη του κοινού για το ίδιο λάιβ όπου στην πρώτη περίπτωση ο ένας έλεγε ότι σε αυτό το λάιβ παίζει τα πάντα, χωρίς σταματημό, χαρακτηρίζοντας ένας παίκτη ως “πολυλογά” και στην δεύτερη περίπτωση, τρία λεπτά αργότερα, ακούω τον δεύτερο να λέει πόσο δομημένο πρότζεκτ του φάνηκε. Το κοινό μέσα από το Πολύτεχνο μπορεί και αποκτά άποψη και αναπτύσσει τα αισθητικά του κριτήρια. Είναι ένα πολύ καλλιεργημένο κοινό και οι συζητήσεις εκτός σκηνής, όσες έχω ακούσει, μετά το λάιβ μεταξύ ακροατών είναι πιο εξειδικευμένες. Για παράδειγμα μπορεί να αναφέρονται στην αλληλουχία συγχορδιών, στην τεχνική παιξίματος, για την συμπεριφορά στη σκηνή. Μετά από ένα λάιβ πήρε το αυτί μου συζήτηση μεταξύ συμφοιτητών όπου λέγανε:

...πρέπει να ξέρεις να τραγουδάς μία dominant #9 για να είσαι προετοιμασμένη, να μπορείς να ανταπεξέρχεσαι σε στρεσογόνες καταστάσεις(σε ένα λάιβ)...

Ο Shannon (2003) αναδεικνύει την αλληλένδετη σχέση μεταξύ κοινού και ερμηνευτών των οποίων η αλληλεπίδραση δημιουργεί μοναδικές εμπειρίες ακρόασης. Δεν

μιλάει για ένα τυχαίο κοινό, αλλά για ένα κοινό μνημένο στο ρεπερτόριο, με οξεία αντίληψη της (αραβικής) μουσικής το οποίο συμμετέχει και αυτό στην δημιουργία της μουσικής εμπειρίας, αντιδρώντας στη μουσική με χειρονομίες, επιφωνήματα και φωνές, εκφράζοντας την συναισθηματική τους κατάσταση. Αυτή η άμεση ανατροφοδότηση από το κοινό, δίνει ώθηση στους ερμηνευτές να συνεχίσουν την δεξιοτεχνική μουσική επιτέλεση και να συνεχίσουν να προκαλούν αυτές τις συναισθηματικές καταστάσεις. Παράλληλα οι ερμηνευτές χρησιμοποιούν και εκείνοι εκφραστικές κινήσεις για να ελέγξουν την ατμόσφαιρα ή την αφοσίωση του κοινού. Οι ερμηνευτικές κινήσεις δημιουργούν πλαίσια μέσω των οποίων ακροατές και οι καλλιτέχνες εκδηλώνουν και αντιλαμβάνονται το βίωμά τους.

Οι παραστάσεις ζωντανής μουσικής δημιουργούν ευκαιρίες για πολυάριθμες αλληλεπιδράσεις ανάμεσα στους παρευρισκόμενους. Το ίδιο συμβαίνει και στις τζαζ συναυλίες σύμφωνα με τις Burland και Pitts (2012), όπου οι καλλιτέχνες μπορούν να επηρεάσουν το κοινό όχι μόνο μέσω της μουσικής τους, αλλά και με την εμφάνισή τους, τις κινήσεις τους, τον τρόπο που εκφράζονται και τον τρόπο με τον οποίο χρησιμοποιούν τον κοινό χώρο. Παράλληλα, οι ακροατές αλληλεπιδρούν μεταξύ τους και με τους καλλιτέχνες, συμβάλλοντας εξ ίσου στη συλλογική εμπειρία της παράστασης. Το γεγονός ότι η μουσική διαμορφώνεται «εκείνη τη στιγμή» και το κοινό αποτελεί μέρος της διαδικασίας, προσφέρει μια αίσθηση ενθουσιασμού και ενισχύεται η συναισθηματική ένταση της εμπειρίας (σελ. 527). Η κοινή εμπειρία δημιουργεί μια αίσθηση κοινότητας και προσφέρει στους συμμετέχοντες ένα αίσθημα οικειότητας και σύνδεσης με τη μουσική, τους μουσικούς και τους υπόλοιπους ακροατές.

Αντίστοιχες διαδράσεις ανάμεσα στο κοινό και στους μουσικούς συμβαίνουν συχνά και στο *Πολύτεχνο*. Το κοινό δεν παρατηρεί και ακούει παθητικά, αλλά αλληλεπιδρά με τους μουσικούς, είναι πολύ διαδραστικό, επηρεάζεται από την επιτέλεση και μέσω της μουσικής βρίσκει διάφορους τρόπους έκφρασης. Για παράδειγμα υπάρχουν διάφορες περιπτώσεις που την ώρα κάποιου λάιβ το κοινό άρχισε να χτυπάει έναν ρυθμό, ή κάποιος μέσα από το κοινό ξεκίνησε κάτι να απαγγέλλει, ένα ποίημα αυτοσχεδιαστικό εκείνη την στιγμή, άλλοι έχουν ξεκινήσει να τραγουδάνε, ακόμα έχει τύχει να ανέβει κάποιο άτομο στην σκηνή και κυριολεκτικά να αρχίσει να κάνει κωλοτούμπες για να λάβει μέρος στην παράσταση. Αυτή η σχέση αλληλεπίδρασης ανάμεσα στο κοινό και τους μουσικούς αποτελεί ένα σημαντικό στοιχείο της μουσικής κοινότητας στο *Πολύτεχνο*. Κάθε φορά που πηγαίνω στο *Πολύτεχνο* το κοινό είναι εκατό τοις εκατό εκεί και παρακολουθεί τι γίνεται, στηρίζει πολύ θετικά και ενεργά όποιον είναι πάνω στην σκηνή. Δικαιωματικά οι MacDonald, Miell και Hargreaves (2002) επισημαίνουν ότι οι ακροατές δεν είναι παθητικοί καταναλωτές, αλλά ενεργοί συνεργάτες σε μια πολιτιστική διαδικασία που χρησιμοποιούν τη μουσική για να εκπληρώσουν διαφορετικές λειτουργίες, ανάλογα με τα διαφορετικά κοινωνικά πλαίσια και τοποθεσίες.

Το *Πολύτεχνο* ως ένας χώρος «ψαγμένος» και «εναλλακτικός»

Βέβαια το *Πολύτεχνο* δεν φιλοξενεί μόνο τα παραπάνω μέλη της συγκεκριμένης κοινότητας αλλά και φοιτητές από όλα τα τμήματα του Ιονίου Πανεπιστημίου. Σε αυτόν τον χώρο γίνονται διάφορα δρώμενα με αποτέλεσμα ανάλογα την ημέρα, να αλλάζει λίγο πολύ και το ποιος παρευρίσκεται. Υπάρχουν πάντα οι θαμώνες, αυτοί που θα έρθουν ανεξάρτητα από το εάν υπάρχει κάποια εκδήλωση ή όχι, είτε επειδή είναι φίλοι των εργαζομένων ή των ιδιοκτητών είτε επειδή τους αρέσει σαν χώρος που λόγω τοποθεσίας είναι πιο απομακρυσμένος από τα κεντρικά μαγαζιά. Συνομιλήτρια μου έχει αναφέρει το εξής:

επειδή είναι στο Νέο Φρούριο και μέχρι να βρεθείς εκεί... έχει να κάνει και με την ακουστική του χώρου, που δεν ακούγονται οι συνομιλίες από μακριά... δεν πας «στα κουτουρού».

Υπάρχει η πιθανότητα κάποιος να το συναντήσει τυχαία στη βόλτα του, αλλά συνήθως ο κόσμος πάει πιο «στοχευμένα». Άλλοι το διαλέγουν σαν μαγαζί για την διασκέδασή τους καθώς ο χώρος του *Πολύτεχνου* τους κάνει να νιώθουν ελεύθεροι να είναι ο εαυτός τους.

Συνομιλήτρια, φοιτήτρια στο Τμήμα Μετάφρασης και Διερμηνείας, μου είπε ότι τα άτομα που συχνάζουν εδώ είναι σαν να είναι μια συγκεκριμένη “ράτσα ανθρώπου”, σαν να μην υπάρχουν κόμπλεξ, δεν νιώθει ότι την κατακρίνουν, η πλειονότητα έχει ένα ωραίο βάιμπ (Vibe), βγάζει κάτι οικείο και πάνω σε αυτό το οικείο χτίζεται μια παραπάνω εμπιστοσύνη μεταξύ των ανθρώπων που συχνάζουν. Δεν υπάρχει αυτό το «σκανάρισμα» που συμβαίνει σε άλλα μαγαζιά, που μπορεί κάποιος να κάθεται στο μπαρ και να έχει “στηθεί” έτσι ώστε να βλέπει ποιος περνάει και ποιος όχι.

Ένας άλλος συνομιλητής μου, που ζει και εργάζεται στο νησί, είχε πει ότι αισθάνεται μεγάλη ελευθερία να έρθει στο *Πολύτεχνο* ντυμένος όπως θέλει, με ένα πιο “fluid ντύσιμο» φορώντας eye liner, και δεν ανησυχεί ότι θα γίνει θέμα ή θα λάβει παράξενα βλέμματα. Θεωρεί ότι δεν θα μπορούσε να πάει πουθενά αλλού έτσι, με μια πιο διαφορετική εμφάνιση και βλέπει τον δεκτικό χαρακτήρα του *Πολύτεχνου* όπου υπάρχει σεβασμός στην ύπαρξη του άλλου. Στο παρελθόν πριν τον COVID-19 γίνονταν αρκετά πάρτυ της *Queer* κοινότητας της Κέρκυρας και γενικά είναι ένας χώρος όπου θα στηρίξει και θα προβάλει θέματα όπως αυτά της *Queer* κοινότητας, της σεξουαλικότητας, την θέση της γυναίκας και θα γίνουν συζητήσεις και καλλιτεχνικές δράσεις. Δεν γίνεται να παραλείψω αυτή την πλευρά του *Πολύτεχνου* γιατί θεωρώ άκρως σημαντική την ύπαρξη LGBTQ+ Friendly χώρων, ειδικά σε πιο κλειστές κοινωνίες, σαν αυτή της Κέρκυρας, όπως έχω παρατηρήσει τόσα χρόνια που μένω στο νησί και πολύ συχνά θα ακούσω από τον περίγυρο ομοφοβικά σχόλια για διάφορα άτομα. Αυτό βέβαια αποτελεί ένα γενικό φαινόμενο στην Ελλάδα του 2024 και δεν γίνεται αποκλειστικά στο νησί.

Άλλοι συνομιλητές μου στο πεδίο, μού είπαν ότι στις αρχές του το *Πολύτεχνο* ήταν πιο γνωστό σε Αθήνα ή Θεσσαλονίκη απ' ότι στην Κέρκυρα, αφού το διέδιδαν στόμα με στόμα. Αν ήταν να ταξιδέψει κάποιος στην Κέρκυρα για διακοπές και ήθελε ένα πιο «εναλλακτικό» μέρος ή ήταν νέος «ψαγμένος» μουσικός που έψαχνε κάπου να παίξει δίκη του πρωτότυπη μουσική, δηλαδή κάτι που δεν ήταν ήδη δοκιμασμένο, θα άκουγε «*Πήγαινε στο Πολύτεχνο*», χωρίς αυτό βέβαια να σημαίνει ότι μπορεί να παίξει ο καθένας χωρίς φίλτρα και αισθητικά κριτήρια ή ότι ο κάθε πρωτοεμφανιζόμενος περνούσε από κει.

Μια άλλη ευχάριστη συνομιλία προέκυψε από δύο κοπέλες που θυμάμαι να συχνάζουν πάντα στο *Πολύτεχνο* και μέσα από την συγκεκριμένη συζήτηση ήρθαν στο προσκήνιο αρκετά θέματα. Οι συνομιλήτριές μου η μία από το Μουσικό και η άλλη από το Τεχνών, επισκέπτονταν το *Πολύτεχνο* καθόλη την διάρκεια των σπουδών τους. Είπαν ότι είναι πολύ μοναδικός σαν χώρος, σαν να έχει την δική του πραγματικότητα, και όταν πήγαιναν εκεί, προς ευχαρίστησή τους, ο χώρος δεν θύμιζε Κέρκυρα:

Αυτό με τις Φιλαρμονικές και τις χορωδίες.... αυτή η ιστορία που κρατάνε τόσο... δυνατά ας πούμε... και αυτό το πλαίσιο που κρατάνε,, η “αρχοντιά” ας πούμε, που βγάζουν στην Κέρκυρα... νομίζουν ότι είναι απόγονοι Λόρδων.

Ταυτόχρονα το *Πολύτεχνο* έχει αγγίξει πολλά ζητήματα, όπως αυτά που αναφέρω παραπάνω, που στην σχολή της πρώτης (Μουσικό) δεν έχουν θίξει και θεωρεί ότι ασχολούνται μόνο με την μουσική αποστειρωμένα και μένοντας στο παρελθόν χωρίς να

σχολιάζονται τωρινά ζητήματα. Από την σκοπιά της δεύτερης συνομιλήτριας (Τεχνών) θεωρεί ότι το *Πολύτεχνο* την έφερε πιο κοντά στη μουσική και εκτέθηκε σε περισσότερα είδη μουσικής που δεν γνώριζε νωρίτερα. Σημαντικός παράγοντας ήταν ότι η πλειοψηφία των δρώμενων ήταν δωρεάν και σαν φοιτήτρια που δεν είχε κάποιο δικό της εισόδημα, το *Πολύτεχνο* της έδινε την ευκαιρία να παρακολουθήσει πλήθος παραστάσεων. Κατά μία έννοια το θεωρούσε ως έναν ασφαλή χώρο, σε αντίθεση με την πρώτη που λόγω σχολής (Μουσικό) ένιωθε άγχος κάθε φορά που πήγαινε, ότι λόγω σχολής έπρεπε να αποδείξει κάτι ειδικά αν είχε κάποια συναυλία εκείνη τη μέρα και τα σχόλια που θα ακούγονταν μετά την συναυλία θα την έφερναν σε κάποιου είδους σύγκρισης με τους συμφοιτητές της.

Στη συνέχεια η συζήτηση στράφηκε στο οικονομικό θέμα, αφού πρώτα έγινε μια επανάληψη για το ότι υπάρχει δωρεάν είσοδος στις εκδηλώσεις, η μία από τις συνομιλήτριες εκφράζοντας την γνώμη της μου είπε ότι το *Πολύτεχνο* θα έπρεπε να επιδοτείται από τον Δήμο της Κέρκυρας ή και από το κράτος, καθώς η ίδια θεωρεί ότι το *Πολύτεχνο* αποτελεί ένα χώρο πολιτισμού και συνεπώς θα έπρεπε να λαμβάνει μια στήριξη για να διασφαλιστεί ότι θα μπορεί να συνεχίζει να προσφέρει. Αντιθέτως τόνισε ότι το *Πολύτεχνο* «τρώει πόλεμο» από ένα μέρος της τοπικής κοινωνίας αφού πανεύκολα μπορεί να ανακαλέσει στη μνήμη της περιπτώσεις που κάποιοι είχαν καλέσει την Αστυνομία «χωρίς λόγο» για φασαρία, ενώ ήταν Απόκριες και όλα τα μαγαζιά είχαν κόσμο και μουσική μέχρι αργά.

...Το *Πολύτεχνο* έχει στήριξη μόνο από μια μειοψηφία της τοπικής κοινωνίας...

Παρόμοια αντιμετώπιση έχω δει και προς τους φοιτητές. Από την επιτόπια έρευνα που έκανα και από συνεντεύξεις που πήρα διαπίστωσα ότι εκφράζεται μια ένταση μεταξύ φοιτητών και μιας μερίδας Κερκυραίων. Βγάζω το συμπέρασμα ότι η συνύπαρξη μεταξύ αυτών των δύο, επιτυγχάνεται όταν η δραστηριότητα των πρώτων συμμορφώνεται με τα πιστεύω, τις συνήθειες και τις παραδόσεις των δεύτερων. Έχοντας συμμετάσχει σε αρκετές συνομιλίες, και έχοντας ακούσει πολλές απόψεις συνομιλητών, δεν μπορώ να μην αναφέρω δυσκολίες που αντιμετωπίζουν στην καθημερινότητά τους συμφοιτητές και φίλοι μουσικοί όταν βγαίνουν στον δρόμο να παίξουν. Είτε παίζουν ρεμπέτικα, είτε μπλουζ, είτε φανκ θα συναντήσουν συχνά από τον περίγυρο (καταστηματαρχες και περαστικούς) συμπεριφορές που κυμαίνονται από βλέμματα και εκφράσεις προσώπων που δηλώνουν ενόχληση μέχρι και καταγγελίες και απειλές από νομικά πρόσωπα.

Το μεγάλο το πρόβλημα βλέπω ότι είναι στο κέντρο του νησιού. Προσπαθώντας να μάθω περισσότερα για αυτό το θέμα, συνομιλητές μου ανέφεραν ότι πολλοί Κερκυραίοι ξεκινάνε στις φιλαρμονικές από παιδιά, έχουν κλασική μουσική παιδεία, ανοίγουν συζητήσεις για έργα κλασικών συνθετών εκφέροντας την άποψή τους ακόμη και με έντονο τρόπο παραπέμποντας σε «καφενειακές» συζητήσεις. Κατανοώ ότι έχει να κάνει με μια αίσθηση ταυτότητας και ταύτισης με τις παραδόσεις του τόπου τους. Η Rose επισημαίνει ότι:

“οι κοινωνικές ομάδες (ενός τόπου) δεν συνυπάρχουν απλώς η μία δίπλα στην άλλη, αλλά ανάμεσά τους αναπτύσσονται πολύπλοκες σχέσεις εξουσίας που ορίζουν τίνος η αίσθηση του τόπου επικρατεί” (όπως αναφέρεται στο Καλαντίδης, 2017: 6).

Εγώ παρατηρώ ότι οι τουρίστες χαίρονται όταν υπάρχει ζωντανή μουσική στον δρόμο αφού οι περισσότεροι σταματάνε να ακούσουν, σε αντίθεση με ορισμένους ντόπιους που απλά προσπερνάνε τους μουσικούς.

Όπως τονίζει η Finnegan(2007) μέσα από διάφορες μορφές μουσικών παραστάσεων, η μουσική και οι μουσικοί αντίστοιχα, διαδραματίζουν έναν ξεχωριστό ρόλο, καθώς δημιουργούν έναν χώρο στην κοινωνική ζωή και πλαισιώνουν τα γεγονότα ως «τελετουργίες» δίνοντάς τους μια ευθύνη βαθιάς και ουσιαστικής σημασίας για την κοινωνία μας. Η μουσική

κάνει κάτι περισσότερο από το να παλαισιώνει αυτόν τον χώρο: τον γεμίζει επίσης. Άρα η τοπική μουσική δραστηριότητα έχει θεμελιώδη σημασία για τον πολιτισμό ως μέσο κοινωνικής έκφρασης και σύνδεσης(σελ.272).

Παράλληλα, το γνωστό στην υπόλοιπη Ελλάδα ως μουσικό νησί, απαγορεύει την μουσική μετά από μια συγκεκριμένη ώρα, 22:00 τον χειμώνα και 23:00 το καλοκαίρι, όχι μόνο την ζωντανή μουσική αλλά και την μουσική που ακούγεται από τα ηχεία του κάθε μαγαζιού στο κέντρο με το επιχείρημα ότι ενοχλούνται οι μόνιμοι κάτοικοι της παλιάς πόλης. Ίσως το γεγονός ότι ασχολούμαι και εγώ με την μουσική, δεν με αφήνει να ταυτιστώ με το πρόβλημα των υπόλοιπων κατοίκων.

Επίλογος

Στην παρούσα έρευνα προσπάθησα να αναδείξω, αντλώντας από τη δική μου εθνογραφική επιτόπια έρευνα στο *Πολύτεχνο*, από τα λόγια των συνομιλητών μου και μελών της μουσικής κοινότητας, ότι ο συγκεκριμένος χώρος παίζει εξαιρετικά σημαντικό ρόλο στην ακαδημαϊκή εμπειρία των φοιτητών του Μουσικού και όχι μόνο. Και παρόλο που η αυτή εργασία δεν αγγίζει σε βάθος την εμπειρία των άλλων τμημάτων του Ιονίου Πανεπιστημίου στο *Πολύτεχνο*, είναι πλέον σαφής η πολυδιάστατη φύση του.

Το *Πολύτεχνο* από την αρχή της λειτουργίας του έδωσε νέα πνοή στην μουσική σκηνή της πόλης με την συνεργασία του με το Πανεπιστήμιο, λόγω του ότι σταθερά πλέον παίζεται μουσική σε ένα συγκεκριμένο χώρο, στον οποίο μπορούν οι φοιτητές και οι φοιτήτριες να έρθουν σε επαφή με το Κερκυραϊκό κοινό και να εκφράσουν την τέχνη τους.

Ως χώρος που χρησιμοποιούν οι καθηγητές του πανεπιστημίου για τις εκπαιδευτικές ανάγκες το *Πολύτεχνο* υποδέχεται στον χώρο του πλήθος συναυλιών ανεξαρτήτου είδους, που φέρουν ένα στοιχείο εκπαιδευτικό καθώς μέσα από τις συναυλίες και την μουσική επιτέλεση οι φοιτητές βρίσκονται σε μια διαρκή διαδικασία μάθησης και εξέλιξης. Στη μάθηση, σε ένα πιο άτυπο πλαίσιο, συμβάλλει όλη η αλληλεπίδραση που συμβαίνει μεταξύ φοιτητών, η μουσικοτροπία που κάνουν με αφορμή το *Πολύτεχνο*, έτσι όπως συζητάνε και ανταλλάσσουν απόψεις, παίζοντας με συμφοιτητές και καθηγητές, σχηματίζοντας συνήθειες, δημιουργώντας μια κοινότητα, ένα ζωντανό οργανισμό.

Και το κοινό, που κυριολεκτικά κάθεται μια ανάσα μακριά από τους εκάστοτε μουσικούς που παίζουν στην μεταβαλλόμενη και πολυμορφική σκηνή και που απαρτίζεται σε μεγάλο βαθμό από την παραπάνω κοινότητα μυείται μουσικά, και εκπαιδεύεται και αυτό με την σειρά του συνεχώς μέσα στην ιδιαίτερη μουσική σκηνή του *Πολύτεχνου*. Κοινό και μουσικοί γίνονται ένα μέσα στην αίθουσα εκδηλώσεων του *Πολύτεχνου*, δημιουργώντας μοναδικές εμπειρίες ακρόασης.

Το *Πολύτεχνο* λοιπόν, όπως έχω δείξει στην εργασία αυτή, δεν είναι απλά ένας χώρος διασκέδασης. Συγκροτείται ως χώρος πολιτισμού, ως τόπος μουσικοτροπίας και ως μουσική κοινότητα μέσα από την καθημερινή πράξη και δράση των ανθρώπων του, των μουσικών και των θαμώνων, ανάμεσα τους μια σημαντική μερίδα είναι και οι φοιτητές, αλλά και οι εργαζόμενοι αφού και αυτοί αντίστοιχα προσδίδουν νόημα στις πρακτικές που συντελούνται στον χώρο. Είναι λοιπόν οι μουσικές δραστηριότητες των φοιτητών, τα βιώματά τους, οι κοινωνικές και οι εκπαιδευτικές σχέσεις που αναπτύσσονται σε αυτόν το χώρο και με αυτόν τον χώρο που τον μετασχηματίζουν, τον συγκροτούν, που του δίνουν μια ιδιαίτερη ταυτότητα και τον μετατρέπουν από ένα απλό μπαρ σε ένα δημιουργικό τόπο, σε ένα τόπο ο οποίος ενισχύει την μουσικοτροπία των φοιτητών και την μουσική τους ωρίμανση.

Στα πρώτα βήματα αναζήτησης βιβλιογραφίας για την εργασία μου, μεταξύ άλλων πηγών συνάντησα την περίληψη της ομιλίας του Eric Charry με τίτλο «An Ethnography of the

Five Spot Café», και η περίληψη ξεκινούσε με την φράση «How can one do ethnography with music cultures from the past when first-hand participants are no longer available?» δηλαδή «πως μπορεί κάποιος να κάνει εθνογραφία για μουσικές κουλτούρες του παρελθόντος, όταν οι συμμετέχοντες με εμπειρία από πρώτο χέρι, δεν είναι πλέον διαθέσιμοι;» και αυτόματα συνέδεσα το Πολύτεχνο με αυτή την φράση και σκέφτηκα τι θα γινόταν αν κάποια στιγμή αυτό το μαγαζί σταματούσε να λειτουργεί ή μεταφερόταν σε άλλη τοποθεσία από αυτή που βρίσκεται. Όλο αυτό που συμβαίνει εκεί πέρα θα σβηνόταν; Με το που άδειαζε ο χώρος και μέναν πίσω μόνο οι τοίχοι, θα ήταν σαν να μην έχουμε υπάρξει σε αυτό τον χώρο και όλοι εμείς; Αυτές οι σκέψεις ξεκίνησαν όταν άκουσα ότι τρία μαγαζιά απέναντι από το Πολύτεχνο είχαν πουληθεί με σκοπό να γίνουν ξενοδοχείο “Μπουτίκ”. Θυμάμαι πιο παλιά να μπαينوβγαίνουμε με φίλες από το ένα μαγαζί στο άλλο όταν είχαν πάρτυ, να περνάμε να τσεκάρουμε “τι παίζει” πριν πάμε στο Πολύτεχνο.

Τώρα όμως κλείνουν και ανησυχώ για το εάν θα είναι επόμενο και το Πολύτεχνο, γιατί αισθάνομαι ότι όλη η παλιά πόλη και παράλληλα το κέντρο, αλλάζει χαρακτήρα και διαθέτει την πλειοψηφία των χώρων του για να καλυφθούν οι ανάγκες των τουριστών, ανοίγοντας χώρους για αποθήκευση αποσκευών, 24ωρα πλυντήρια ρούχων (άψυχα μαγαζιά, αυτοματοποιημένα) και φυσικά Airbnb. Αυτά τα μαγαζιά δεν τα ανοίγει ο δήμος, αλλά μέσα από τέτοιες κινήσεις διακρίνονται οι προτεραιότητες ορισμένων ανθρώπων του τόπου. Ο τουρισμός είναι ένα μεγάλο μέρος της πραγματικότητας αυτού του νησιού και το έχει διαμορφώσει χαρακτηριστικά αλλά δεν θεωρώ ότι έχει να προσφέρει μόνο αυτό. Πιστεύω ότι όπως γίνεται προσπάθεια προβολής του τοπικού χαρακτήρα και της παράδοσής του, έτσι θα έπρεπε να προβάλλεται και η πυκνή τοπική μουσική δημιουργία.

Κατά την γνώμη μου η Κέρκυρα είναι πολύ τυχερή για τον πλούτο της μουσικής της παράδοσης αλλά θεωρώ ότι είναι ακόμη πιο τυχερή που φιλοξενεί το Τμήμα Μουσικών Σπουδών στον τόπο της, και συμβάλλει καλλιτεχνικά με την παρουσία του, καθώς η μουσική κοινότητα δεν μένει στάσιμη, συνεχώς έρχεται αντιμέτωπη με νέους δημιουργούς και νέες μουσικές προσεγγίσεις, πράγμα απαραίτητο για την εξέλιξη της πολιτιστικής δραστηριότητας του νησιού.

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά το Πολύτεχνο, τον Νίκο και τον Μάνθο, όσες και όσους συμμετείχαν με οποιονδήποτε τρόπο στην έρευνα και μοιράστηκαν τις εμπειρίες και τις σκέψεις τους μαζί μου. Ειδικότερα θα ήθελα να ευχαριστήσω την καθηγήτριά μου, την κυρία Αλεξάνδρα Μπαλάντινα, για την πολύτιμη καθοδήγηση που μου παρείχε καθ’ όλη την διάρκεια της έρευνάς μου. Επίσης θα ήθελα να ευχαριστήσω τους καθηγητές Θοδωρή Κονκουρή, την Ελένη Καλλιμοπούλου και τον Δήμο Δημητριάδη για τα εύστοχα σχόλια και τις επισημάνσεις τους πάνω στην εργασία μου. Χωρίς την συνεισφορά όλων των παραπάνω δεν θα ήταν δυνατή η ολοκλήρωση αυτής της εθνογραφίας.

Βιβλιογραφία

Berliner, P. (1994). *Thinking in jazz. The infinite art of improvisation*. Chicago: University of Chicago.

Burland, K. και Pitts, S.E. (2013). Listening to live jazz: an individual or social act? *Arts Marketing: An International Journal*, 3(1), σελ. 7-20. <https://doi.org/10.1108/20442081311327138>.

Burland, K. και Pitts, S.E. (2012). Rules and expectations of jazz gigs, *Social Semiotics*, 22(5), σελ. 523–543. <https://doi.org/10.1080/10350330.2012.731895>

Γκέφου-Μαδιανού, Δ. (1999). *Πολιτισμός και εθνογραφία : από τον εθνογραφικό ρεαλισμό στην πολιτισμική κριτική*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Cresswell, T. (2015). *Place: an introduction*. (2^η εκδ.). John Wiley & Sons Ltd: United Kingdom.

Daynes, S. και Williams, T. (2018). *On Ethnography*. Polity Press.

Finnegan, R. (2007). *The Hidden Musicians: Music-making in an English Town* (2^η εκδ.). Wesleyan University Press.

Forbes, M. (2020). The value of collaborative learning for music practice in higher education. *British Journal of Music Education*, 37(3), σελ. 1-14. doi:10.1017/S0265051720000200

Forsey, M.G. (2010). Ethnography as participant listening. *Ethnography*, 11(4), σελ. 558-572. <https://doi.org/10.1177/1466138110372587>

Glesne, C. (2018). *Η ποιοτική έρευνα: οδηγός για νέους επιστήμονες*. Μετάφραση Κουλαουζίδης, Γ.Α. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Θεοδοσίου, Α. και Καλλιμπούλου, Ε. (Επιμ). 2020. Εισαγωγή- [Μουσικές] κοινότητες: σχιζοφωνικές παρουσίες και ηχηρές απουσίες, στο *Μουσικές κοινότητες στην Ελλάδα του 21ου αιώνα : εθνογραφικές ματιές και ακροάσεις*, σελ. 13-65 Αθήνα: Πεδίο.

Kalandides, A. (2017). Notes on Place identity. *Geographies* (), 30, σελ. 53-65.

MacDonald, R., Miell, D., και Hargreaves, D. J. (2002). *Musical Identities*. Oxford: Oxford University Press.

Madden, R. (2017). *Being Ethnographic: A Guide to the Theory and Practice of Ethnography*, 2η έκδοση. SAGE Publications.

Μπαλάντινα, Α. (2024, υπό έκδοση). *Εθνογραφική έρευνα στην Εθνομουσικολογία*. Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κάλυπτος.

Παπακώστας, Χ. (2013). *Σάχα ίσι βάρο νι νάι: Ρομικές μουσικές και χορευτικές ταυτότητες στη Μακεδονία*. Αθήνα: Πεδίο.

Παπαχριστοφόρου, Μ. (2022). *Ο εαυτός ως εργαλείο έρευνας: Εθνογραφία και επιτέλεση*, Αθήνα: Παπαζήση.

Σαρρή, Δ. 2006. Ο ήχος ως τόπος, ο τόπος ως ήχος: ακροαματική κουλτούρα, εγγράμματας πρακτικές και οι χώροι της καθημερινότητάς μας στο: *Μουσική ήχος και τόπος : τα κείμενα*, σελ. 35-55. Άρτα :ΤΕΙ Ηπείρου. Τμήμα Λαϊκής και Παραδοσιακής Μουσικής.

Σμολ, Κ. (2010). *Μουσικοτροπώντας : τα νοήματα της μουσικής πράξης και της ακρόασης* (Δ. Παπασταύρου και Σ. Λούστας, Μτφ). Θεσσαλονίκη: ΙΑΝΟΣ

Shannon, J. (2014). Συναίσθημα, επιτέλεση και χρονικότητα στην αραβική μουσική: αναστοχασμοί για το τάραμπ. Στο Καλλιμοπούλου, Ε. και Μπαλάντινα, Α. (επιμ.) *Εισαγωγή στην Εθνομουσικολογία*, σελ.351-390. Αθήνα: Ασίνη.

Street, S. (2020). *The sound of a room: memory and the auditory presence of place*. New York: Routledge.